

ВІСНИК VISNYK

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спілка - політичний міжнарод

ЗМІСТ

Нині, Адаме . . .	1
Наказ на день 22-го січня	2
С. Корнич — Огляд світових подій	2
„Що страшніше для української культури — дні війни чи дні миру?”	4
Микола Щербак — Лямпада	8
А. Бедрій — Василь Симоненко про пізнання правди	9
Нестор Ріпецький — Елегія в прозі	11
Лев Шанковський — Большевики про УПА (продовження)	12
Мирон Заклинський — Важливість традиції збройної боротьби	15
М. Трихрест — Тіньsovєтського „трикутника” над вільним світом	19
Д-р Роман В. Кухар — Хорватія в ході століття	21
День бойового життя — записав І. Левадний	26
Резолюції світової конференції ОУВФ в межах СКВУ	27
Хроніка	28
З листів до Редакції	29
Зміст „Вісника” за 1967 рік	32

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

Немає української родини без української книгодірні!

Немає української книгодірні без видань 00ЧСУ!

ПРОГОЛОШУЄМО ВИПРОДАЖ КНИЖОК ЗА ГОТІВКУ

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50
Е. Маланюк: До проблеми боляшевизму, стор. 82 1.00	
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50
❖ Історія Русів, стор. 346	3.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75
Д. Донцов: Правда Прадідів великих, стор. 95	0.50
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50
А. Княжинський: На дні СССР, стор. 232	2.75
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман), сторінок 288	3.75
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніп, сторінок 44	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25
В. Гришко: Панславізм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25
В. Кравців: Людина і вояк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25
РГЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 (тверда оправа)	6.00
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.15
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50
В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31 0.25	
П. Мірчук: З моого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.25
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63 0.50	
П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00
С. Збаразький: Крути, стор. 104	1.00
Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00
П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
П. Салчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
П. Салчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
М. Острoverха: На закруті, стор. 142	2.00
М. Острoverха: Великий Василіянин, стор. 48	0.50
М. Острoverха: Гомін з далека, стор. 127	1.50
О. Вабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Хосе Орtega: Бунт мас	2.00
Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50

АНГЛОМОВНІ ВІДАННЯ

Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
N. Chirovsky: The Economic Factors in the Growth of Russia	3.75
N. Chirovsky: Old Ukraine	7.00
N. Chirovsky: The Ukrainian Economy	1.50
N. Chirovsky: An Introduction to Russian History	4.50

Замовлення висилати на адресу:

VISNYK
P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

ХРИСТОС РОДИВСЯ — СЛАВІТЕ ЙОГО!

НИНІ, АДАМЕ...

Нині, Адаме, розвеселися,
Прамати Єво, від сліз отримає!
Той, Котрого ви дожидали
І з тугою так виглядали,

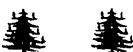
Нині з Діви народився,
В Вифлеемі появився,
Родився, явився,
А царі принесли дари:
Золото, миро, ливан щиро,
Самому, Святому.

Всі патріархи і всі пророки,
Ангельські сили, святі отроки,
Торжествуй враз нині, ввесь світе, —
Уступай вже, Старий Завіте!

Новий з неба, його треба
Було давно, нині явно
Настає, Бог дає.
Як з Емліру в радість миру
Господь Сина нам Єдина
Низпослав, дарував.

I ми радіймо, — велике ж діло,
Що Бог на себе взяв людське тіло.
Щоби до неба нас запровадив
I при престолі місце приладив.

Так ми Богу славу многу
Враз з Ангели, Архангели
Співаймо, віддаймо!
За неї дар від всеї тварі,
Щоб слава вік тривала
Божеству, Рождству!

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ ВІТАЄМО УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД, УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВІ ТА ІХНЮ ІЄРАРХІЮ, БОРЦІВ ЗА ПРАВА УКРАЇНИ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ, УКРАЇНСЬКИХ В'ЯЗНІВ У МОСКОВСЬКИХ ТЮРМАХ, КОНЦАБОРАХ І НА ЗАСЛАННІ, ЧЛЕНСТВО ООЧСУ, ОЖ ОЧСУ І ВСІХ ІНШИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО ВІЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ, ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА”, УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ І ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ТВЕРДО СТОЯТЬ НА САМОСТИННИЦЬКИХ ПОЗИЦІЯХ —

ГОЛОВНА УПРАВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ
І РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА”

C. Корніг

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

Відзначення 50-річчя большевицького перевороту в Москві

У листопаді м. р. минуло 50 років з дня захоплення комуністами влади в Росії. Прийшов час для оцінки в історичній перспективі вислідів тієї боротьби.

Перед трибуною, на якій засідали диктатори, проходили військові колони, сунули танки і ракети. Брежнєв виголосив довжелезну промову, в якій хвалився осягами партії і уряду у визволенні поневолених народів, у розбудові атомової зброї, летунства і фльоти та висилки ракетних кораблів у міжпланетні простори. Говорив про свободне, радісне життя по містах і в колгоспах.

Газета „Дейлі Ньюз” писала з цього приводу: „Задючи собі справу, що російський комунізм є гіантським філяском, мусимо все ж забезпечитися проти советської загрози. Комуністи є хронічними обманцями, і хвалять-

У 50-ЛІТТЯ ПРОГОЛОШЕННЯ IV УНІВЕРСАЛУ

Воля народам! Воля людині! Смерть тиранам!

Наказ на день 22 січня

Український Народе! Українські Повстанці!

День 22 січня — це наше найбільше національне свято, свято Самостійної Соборної Української Держави!

Ідея 22 січня — це наш всенародний ідеал, наше прагнення, наша ціль.

Пригадусмо, що не зложимо зброї, не припинимо боротьби, не звернемо зі шляху Національної Революції, доки знов не здійснимо цього Великого Святого Ідеалу, доки не здобудемо Української Незалежності Держави.

Хай живе пам'ять і слава 22 січня!

Хай живе боротьба за новий 22 січень!

Хай живе Самостійна Соборна Українська Держава!

Хай живуть вільні самостійні держави всіх народів!

Хай живе полля, рівність, братерство і соціальні справедливість усіх народів і всіх людей!

Постій у січні 1946 року.

Слава Україні!
Українська Головна
Визвольна Рада

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

ся цим”. Ліберальний „Нью Йорк Таймс” вірить в осяги комунізму, але зазначає в непевності: „Комуністична партія не зреється ще своїх претенсій панувати над думкою громадян”. А наприкінці зауважує мелянхолійно: „Проте, найтемнішою хмарою на обрії є загроза нуклеарної війни”.

На фронтах московської агресії

Протягом кінця року продовжувалися посилені бої американських і південнов'єтнамських військ з наступаючими з півночі комуністами. Бої концентрувалися поблизу т. зв. демілітаризованої зони. Рівночасно американці далі переводили бомбардування Північного В'єтнаму — в околицях Ганою і порту Гайфонгу, поступово охоплюючи щораз нові об'єкти. В грудні місяці з 359 пунктів, що були вилучені з-під бомбардування, збомбардовано 317. Передбачено замінювати з повітря доступ з моря до порту Гайфонг.

Все це вказує на те, що у В'єтнамі війна загострюється. Рішення в тій справі, правдоподібно, прийнято на нараді, яка відбулася 21-го листопада в Білому Домі під проводом президента Л. Джансона. В нараді взяли участь — держ. секретар Д. Раск, секретар оборони МекНамара, голова Розвідкої Агенції Р. Голмс, голова шефів штабів Е. Віллер, головний командувач американських військ у В'єтнамі В. Вестморленд, амбасадор у В'єтнамі Е. Бункер і численні дорадники президента. Того ж дня ген. В. Вестморленд виголосив через радіо промову, в якій, з'ясувавши становище, заявив, що американці не мають пляну вмаршувати на терен Північного В'єтнаму, а тому не можна говорити про капітуляцію ворога чи перемогу союзників. Генерал зазначив, що в 1968 році будуть дорошти винищени в Південному В'єтнамі комуністичні партизанські загони, будуть унормалізовані шляхи постачання і більшість теренових завдань переберуть південні в'єтнамці.

Зміна на становищі секретаря оборони МекНамари викликала в пресі численні коментарі. Треба думати, що в'яжеться вона зі зміною тактики у В'єтнамі, а через те може також і з виборами в ЗСА у 1968 році.

В ситуації на Середньому Сході, як то ѹ можна було передбачити, не наступило поважніших змін. Відбувамося сутинки патрулів на демаркаційних лініях. Арабські країни стараються осiąгнути між собою політичне порозуміння для спільної акції проти Ізраїлю, а президент Єгипту Абдель Гамаль Нассер розбудовує з допомогою Москви свої збройні сили.

Прийнята Радою Безпеки ОН британська резолюція про компромісове замирення на Середньому Сході, яка передбачає виведення ізраїльських військ з окупованих теренів і відкриття Суезького каналу для ізраїльських кораблів, не має виглядів на прийняття її заінтересованими сторонами.

Всякі спроби розпочати нову війну з Ізраїлем загро-

жують перетворитись у світову війну, якої Москва, очевидно, не бажає. Її закріплення на Середземному морі має інші цілі, скеровані в напрямі південних кордонів Європи.

Вже віддавна Москва цікавиться Грецією. Власне в листопаді м. р. на острові Кіпрі загострилися стосунки між турецькою меншиною (150 тисяч) і грецькою більшістю (450 тисяч) внаслідок убивства греками 28 турків. До конфлікту на Кіпрі вмішались Туреччина і Греція — обидві країни є членами НАТО. У такій війні Москва зацікавлена, хоч то рішуче заперечили московські „Ізвестія”. На Кіпр виїхали представник ЗСА Сайрус Венс, генеральний секретар НАТО М. Брозіо і представник ОН. Справу вдалося полагодити. Обидві сторони погодились вивести з Кіпру свої війська з тим, що Рада Безпеки гарантує там безпеку.

Ситуація в Західній Європі

27 листопада м. р. президент де Голль виголосив у Парижі на пресовій конференції промову до 1.200 кореспондентів, в якій, запротестувавши проти наміру Британії приступити до Європейського Економічного Ринку, заявив, що Британія не надається на члена цієї організації з огляду на дефіцитовий бюджет, нестійкість валюти і інші причини. На тій конференції де Голль виступив також проти ЗСА, закидаючи ім промислову і фінансову експансію в Європі. Він заявився за відірвання від доларової валюти, як засобу міжнародних розрахунків, і дораджував на її місце золоту валюту.

18 листопада Британія повідомила про девальвацію британського фунта стерлінгів на 14.3% (з 2.80 дол. на 2.40 дол.). На скликаній нараді країн Європейського Економічного Ринку ухвалено вклади певні суми до Монетарного Фонду для уділення позички Британії у висоті 1.4 мільярда доларів, щоб підтримати нову вартість фунта.

Провідник британської Консервативної партії заявив, що „під проводом уряду Партиї праці Британію зведено до становища міжнародного жебрака”. Отакі смутні наслідки соціалістичних експериментів у Британії.

Вибори в ЗСА

Політичне і громадське життя в ЗСА проходить під знаком виборів президента в 1968 році. Наступні вибори мають вплив і на закордонну політику і на війну у В'єтнамі. Формуються і стають до виборів дві концепції — „голубів” і „яструбів”. „Голуби” — це прихильники капітуляції у В'єтнамі і посилення коекзистенції з Москвою. Репрезентують їх ліберали і ліве крило Демократичної партії. „Яструби”, противники коекзистенції, вимагають посилення війни і якнайскорішої перемоги у В'єтнамі. Цю концепцію репрезентують центр і праве крило Республіканської партії.

Покищо офіційно зголосили свої кандидатури на пост президента у виборах 1968 року два кандидати: республіканський губернатор Мишигену Джордж Ромні і демократичний сенатор з Мінесоти Юджин МекКарті. Обидві кандидатури потребують ще затвердження на

партийних конвенціях, а дорога до того далека. Пресові коментатори припускають, що кандидатура Ю. МекКарті має характер демонстраційний. Ще не знати, чи зголосить свою кандидатуру Л. Джансон, який має більші шанси, як урядуючий президент. Припускають, що якщо він відмовиться, то може бути вибраним сен. Роберт Кеннеді.

Проте, останні політичні потягнення президента Л. Джансона свідчать скоріше за те, що він таки буде кандидувати. Його згадана вище нарада у Білому Домі і пресова заява ген. Вестморленда є вже якимсь пляном закінчення війни у В'єтнамі. Зміна на становищі секретаря оборони та сподіване уступлення з ОН Артура Голдберга („голуба”) є добрими передвиборчими потягненнями.

З-поміж республіканських кандидатів мають більші шанси Р. Ніксон і ньюйоркський губернатор Н. Рокефеллер — кандидат республіканського центру. Губернатор Ромні може зашкодити собі заповіденою поїздкою до Москви.

Щодо „участи” Москви у виборах, то виглядає так, що цього року вона не матиме на них значного впливу. Прихильники Москви в ЗСА, організуючи вуличні демонстрації, перестаралися і осягають ефект протилежний своїм замірам. Склад учасників демонстрацій — мурини, бітніки і боми — ніяк не переконує американське громадянство і не настроює його прихильно до „голубів миру”.

Провідник американських професійних спілок Джордж Міні заявив на конференції республіканських губернаторів 7 грудня м. р. на Флоріді, що зорганізоване американське робітництво не підбурює до війни у В'єтнамі і не протестує проти її ведення, як це роблять крайні елементи.

Судячи з голосів преси, громадська думка в ЗСА хоче змін, скорегування політичної системи і політичних програм. Ті прагнення, здається, бере під увагу президент Л. Джансон. У наступних виборах, правдоподібно, відіграватиме головну роль не так партія чи навіть особа кандидата, як конкретна виборча програма. Ще більше значення може мати започатковання реалізації тієї нової програми вже перед виборами, до чого мають можливості урядуючий президент і його партія. Це напевно розуміють губернатори-республіканці, що з'їжджаються на конвенцію на Флоріді 7 грудня м. р. Спеціальний плян у цій справі запропонував губернатор Пенсильванії Реймонд Шейфер. В тій справі має бути створений спеціальний комітет, очолюваний губернатором Рокефеллером.

Закінчуячи цей перегляд світових подій, стверджуємо з рішучістю, що у світі щораз виразніше настає присмерк легенди про комуністичний рай на землі. Але ми повинні усвідомити, що упадок комунізму під цю пору малощо змінює в ситуації вільного світу, а зокрема в положенні українського народу. Московський комунізм поступово прибирає форм старого агресивного імперіалізму. Цей імперіалізм виступав спершу під гаслом „Москва — третій Рим”, потім — „матушка Рассяє всьому світу голова”, і „зліття всіх слов'ян-

„ЩО СТРАШНІШЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ — ДНІ ВІЙНИ ЧИ ДНІ МИРУ?”

Нижче передруковано без коментарів кілька уривків із переданої в 1967 році з України у вільний світ збірки матеріалів, яку уклав молодий талановитий журналіст Вячеслав Чорновіл п. н. „Горе з розуму” (Портрети двадцяти „злочинців”). Автори цих матеріалів, також здебільша молоді інтелектуалісти, зводять з легальних позицій в обороні української культури і мови духовий бій з соєвськими урядовими чинниками, політичною поліцією і прокуратурою — вимагаючи передусім реалізації конституції ССР, що з неї одверто глузують слідчі КГБ. Всі ці українські патріоти перебувають тепер в концтаборах Мордовської АССР.

Редакція

ських річок в руському морі”, а оце тепер після розвалу комуністичного моноліта приспішус реалізацію гасла „злиття всіх націй в ССР”.

Було б дуже небезпечно заспокоювати себе надією на упадок Москви разом з упадком комунізму. Комунізм вивітриться, але залишиться московська агресія — головний ворог світу і України.

СКВУ

Вважаємо доцільним згадати тут, на маргінісі світових подій, про СКВУ, що також був світовою подією, оскільки брали в нім участь представники з різних континентів і країн. Скликання СКВУ стало можливим також під впливом підсвідомого прагнення до змін тої частини української еміграції, яка ще досі живе ідеями Центральної Ради, УНРади і III Універсалу. Та частина української еміграції прагне якогось гонорового об'єднання з іншою, значно більшою, частиною еміграції, що живе вже новими традиціями періоду другої світової війни, живе націоналістичними ідеями. Націоналістична частина, порушувана сентиментом, пішла назустріч „старообрядцям”, і так прийшло до СКВУ. Що з того вийшло — читаємо в „Гомоні України” ч. 48, який пише:

„Як бачимо, до надрядних органів СКВУ обрано представників різних країн і людей різних переконань. Вже перший погляд на склад обраних осіб свідчить про задалеко посунений компроміс збоку деяких громадських середовищ у користь інших. Але, кажуть, велика справа вимагає великих поступок і зусиль. Проте, чому ці поступки мали б у більшій мірі відбуватись збоку числово сильніших централь в користь слабших — це вже „математика” поглядів або й зручності, що можна було завважити навіть в часі нарад СКВУ. Незалежно від того, СКВУ осягнув свою ціль, як грандіозна національна маніфестація неслабнучої волі українського народу до незалежності”.

Куля — перший мій слідопит,
За обов'язком чесної чести
Я по тюряма сидів не від мести,
Не з мовчання, не від сліпоти.
Батьківщино, чи знаєш ти?
Я тобі відкриваюсь чесно:
Я не винув гріха ні наперстка,
А за горе мое відмісти!

М. Осадчий

.... Звикла за останні десятиліття до періодичних погромів, українська інтелігенція досить мляво зареагувала на чергове кровопускання. Все ж школа 1930-их років марно не минулась. У високі інстанції пішли запити, підписані авторитетними людьми. Молодь всіма засобами демонструвала свою солідарність із заарештованими. Під час судових процесів у Києві та Львові виникали стихійні маніфестації, протести...

Якби можна було скласти середню типову біографію засуджених у 1966 р. за „антирадянську націоналістичну пропаганду та агітацію”, вона могла б бути такою: засуджений Н. на день арешту мав 28-30 років, він виходець із селянської або робітничої родини, відмінно закінчив середню школу, поступив у вуз^{*)} (дехто після армії), де був активним учасником наукових гуртків; як кращий студент одержав добре призначення, писав дисертацію (або й захищив її), публікувався в періодиці (або й видав книжку). Якщо мав навіть технічний фах, цікавився літературою, мистецтвом, вболівав за стан рідної мови й культури...

Тому то, не зважаючи на нелегкі умовини таборового утримання, всі засуджені продовжують нарощувати свій інтелектуальний потенціял, турбується тими ж нерозв'язаними проблемами, що й до арешту. І нічого, крім карцерів та „бурів”**), не можуть протиставити їхній переконаності не вельми грамотні „вихователі”, з яких дехто має брудні руки ще з „добрих сталінських часів”...

З часу арештів минуло понад півтора року. Що ж змінилось? Як і раніше, болять українській інтелігенції ті ж нерозв'язані проблеми. Ці болі виливаються при кожній нагоді: з офіційних трибун (як з'їзд письменників України) і в колі знайомих, у листах до преси та в державні установи. Немає жадної гарантії, що по руках не підуть. — а може вже й ходять? — ще якісі підписані чи анонімні статті, де йдеться про русифікацію, про економічну недорозвиненість більшості областей України і вимушенну еміграцію українців до Сибіру, про штучно створювану зміну етнічного складу населення України і т. д. Так що ж робити? Віддати ці питання на розв'язання КГБ і послати нову

^{*)} Вищий учбовий заклад.

^{**)} Карцер з суворим режимом.

партію „буржуазних націоналістів” плести „авоськи”?...***)”

Журналіст і науковий працівник

Вячеслав Чорновіл

(Зі вступу до книжки „Лихо з розуму”, 20.4 1967).

„Пекучий сором за свій осквернений фах, за колег- журналистів пройняв нас, коли в бібліотеці глухого верховинського села, гортаючи „Перець”, ми натрапили в номері 17 на матеріал під назвою „Про містера Стецька і великомученицьке жабеня”...

Якби на обкладинці журналу не стояло „вересень 1966 р.”, а у статті не відмінювалось прізвище популярного серед творчої молоді літературного критика Івана Дзюби, можна було б подумати, що якийсь злий чаклун перекинув нас у страшні 30-ті роки, коли за кілька місяців або тижнів до пострілів у енкаведівських катівнях чи в кватирах самогубців людей розстрілювали на газетних і журнальних шпалтах. Коли, не дуже турбуючись про докази, на вчених, письменників, діячів культури вішали у пресі найстрашніші ярлики: „фашист”, „зоологічний націоналіст”, „терорист”...

Не один тільки Дзюба сьогодні прийшов до думки, що правовий статус України, як союзної республіки, кричуло невідповідний її фактичному становищу в ССР. Завтра людей, що так думають, буде більше, якщо, звісно, це пробудження від вимушеної 30-літнього летаргійного сну не буде зупинене репресіями (а хіба ж це вихід?). То може Ви всіх назовете жабами і недоумками, а може назовете нарешті недоумками ввесь український народ? . . .”

(В. Скочок, В. Чорновіл, Л. Шереметьєва — до ЦК КПУ, в редакцію газети „Радянська Україна”, до Спілки Журналістів).

„... Тепер я успішно освоюю нову спеціальність. Я — „портной”. Смішно, але факт. І знасте, у мене навіть досить добре іде освоєння цього фаху. Шию робочі рукавиці і, коли вийду на волю, зможу кожного, хто змінив розумову працю (незалежно від причин) на фізичну, протягом 10 хвилин „снабдіть” парою люксусових рукавичок . . .”

(З листа Ярослава Геврича, організатора капелі бандуристів у Київському медичному інституті, до друзів. 27.3 1967).

„... Так, я вважав, що затримується вирішення матеріального і правового становища колгоспного селянства. Преса шуміла про добробут колгоспного селянства. А вони отримували на трудодні грами і копійки. Це стало причиною поголовного злодійства на селі. Порядження ще ускладнилося тим, що колгоспник не має права виїхати з колгоспу без довідки голови сільської ради і голови колгоспу. Не маючи пашпорта, будучи залежним від сільської адміністрації, колгоспник морально пригнічений. Всі заяви про докорінні зміни в сільському господарстві залишалися тільки заявами . . .”

Тут державний звинувач заявив, що національна

*** Торбины, з якими совєтські громадяни стоять по чергах під крамницями. „Авось” (російське „ачей”) щось дадуть.

проблема вирішена... Чи можна вважати вирішеною національну проблему, наприклад, у Російській Федерації, де сотні тисяч українських дітей не мають можливості отримувати хоч би восьмирічну освіту рідною мовою? А росіянам створена така можливість на Україні! Чи мають практичне значення для українців в Росії закон про право навчання рідною мовою те положення з програми КПРС, в якому дослівно говориться, що кожний громадянин має повну свободу говорити, виховувати, навчати своїх дітей будь-якої мови? Я думаю, що для мешканців Воркути, Далекого Сходу, Кубані, Центральної Росії — словом тих місць, в яких живуть не одиниці, а тисячі українців, це не має практичного значення. Адже українських шкіл там нема...

Незадовільним є національне мовне будівництво на Україні. Коли в 1890-их роках у Київ приїжджає один французький учений, він із здивуванням заявив: „Алеж я ніде не чув в Києві української мови!” Про це з сумом писала Русова Франкові. Цікаво, що він сказав би про мовне спілкування в українській столиці в 1966 році? I не тільки в Києві! ..

Державний звинувач у своєму виступі заявив, що йому не чужий патріотизм, що він любить українську пісню, слухав українських бандуристів ще у 20-их роках, коли вони кликали на боротьбу з Петлюрою. А чи знає державний звинувач, де діліся ті бандуристи і їхні бандури? .. А чи знає він, що в 30-ті роки на Україні загинуло чи назавжди замовлено понад 200 діячів української культури, а в дні війни їх загинуло кілька десятків? Що ж тоді страшніше було для української культури — дні війни чи дні миру? ..”

(З останнього слова Михайла Горнія, психолога і мистецтвознавця, на закритому судовому засіданні Львівського обласного суду 16.4 1966).

„... Харківська Холодна Гора — це великий комбінат, який щоденно поглинає десятки людей і перемелює стільки ж людських доль і надій. Ми мешкали в спеціальному відділі, ізольованому від інших коридором, який зачиняється так же, як наша камера, що мала подвійні двері, подвійні гратеги, півкруглу лъхову стелю, ніякого денного світла і ніякого повітря... Я говорю „ми”, бо, з Харкова починаючи, живемо і їдемо втіюх: я, Осадчий і старенький дідусь... з Бережан — Гірчановський Іван Васильович. Він засуджений за співробітництво з німцями і участь в ОУНівській організації. Виявляється, що підімаються на світ божий справи, покриті 20-25-річним порохом історії. Чи не є це репетиція до аналогічних подій останніх днів М. Хвильового? ..”

(З листа М. Горнія до дружини. Вороніж, 14.4 1966).

„... З'їзд письменників перевершив усі мої сподівання, перетворивши на дискусію з приводу мовного будівництва — тих проблем, про які мені говорили в суді, що вони надумані, штучні, що їх не існує... Не сумніваюсь, що і це своєрідний дипломатичний хід, який має на меті вибити з рук бучок у деяких запальних людей, заявити, що „ми теж переживаємо за долю рід-

ної культури"... То за що ж я сиджу? З'їзд показав, що ці питання є, вони не надумані, їх треба вирішувати..."

(З листа М. Гориня до дружини
Соснівка, 5.12 1966).

„...Люди добрі, люди славні, вітаю Вас усіх!.. Вживаюсь в Мордовію. Багато цікавого в таборі щодо різноманітності обличчя типів. Згусток „дружби народів”. Працюю в деревообробному цеху, вантажу меблі... Спадають на пам'ять слова одного письменника, що в тюрмі людина вільніша, ніж на волі, коли життя на волі змушене бути регламентованим. Назагал виходить майже однаково, що на волі, що тут у нас, різниця тільки в тому, що тут зона мала, а на „волі” велика..."

Хоч я і тут, але в думках з Вами, там, де робиться і посугується культура і мистецтво. Духом і тілом бандерій. І не падаю духом. І сподіваюсь, що все буде добре. А інакше й жити не варто. Трошки добавилось сивини, але і це мене не турбє. Всьому є своє оправдання і своя оцінка..."

(З листів артиста-маляра О. Заливахи до В. Кушніра та інших мальярів. Жовтень, 1966, табір Явас).

„...Іванку, дорога людино, вітаю тебе щиро! Сердечна подяка Тобі за увагу до мене, за листи і бандеролі... Стежу за газетами і журналами, чи не надрукували денебудь творів Ліни*). Щось не потрапляє... Я дуже радий листам Вашим, бо це промінь з „великої зони”. Всі хлопці почувають себе добре. Привіт Твій передав усім..."

(З листа О. Заливахи до І. Світличного.
Жовтень, 1966 р., Явас).

„...Любий друже Іванку! Щиро вітаю Тебе, славне жіноцтво Твое, всю панове громаду! Пощестя грипу пройшла, і я залишився слава Богові живим і здоровим. Продовжую й надалі „спокутувати свою провину”. Все, що я малював — позабирали. Не положено... Мороза, Караванського, Гориня М. та Масютка посадили на 6 місяців в „бур”. Вина іхня полягає в тому, що писали скарги у вищі інстанції. „Не ісправляються і мешают воспітательной роботе"... Всі ми віримо, що любов до Батьківщини не є злочин, а є святий обов'язок громадянина. Це надає сили і впевненості в своїй правоті і віри в те, що рано чи пізно дійсні злочинці будуть викриті і справедливо покарані... Спостерігаю небо, зорі, по них орієнтуєсь і Чумацьким Шляхом прямує на Україну, до Дніпра..."

(З листа О. Заливахи до І. Світличного).

„...Прислана Вами збірка була моєю мрією. С-ка**) я шаную не тільки як чудового поета, але й як свого земляка, чесного, щирого і такого доброго... Якось О-чий**), розповідаючи про себе, про свій настрій, запитав: „А як Ви себе почуваєте? Адже Ви пройшли всю війну — від Одеси до Волги і від Волги до Берлі-

ну з автоматом у руках. Всі післявоєнні роки чесно трудились, не покладаючи рук... А тепер Вас оточують тут колишні німецькі колаборанти, співробітники Гестапо, начальники тюрем та ім подібні..." Що я міг йому відповісти?! В нашому житті, на жаль, парадокси — звичайна річ..."

(З листа філолога Д. Іващенка до Н. Світличної. 18.9 1966. Явас).

„...Прошу притягнути до кримінальної відповіальності міністра вищої та середньої освіти УРСР Ю. Даденкова за ст. ст. КК УРСР, що передбачають покарання за: 1) Порушення національної та расової рівноправності (ст. 66 КК УРСР); 2) Протидію відновленню ленінських принципів у практиці постановки вищої освіти в УРСР (ст. ст. 66, 167 КК УРСР); 3) Невиконання резолюції ХХ з'їзду КПРС щодо ліквідації наслідків культу особи та гальмування відновлення нормальних умов розвитку української соціалістичної нації (ст. 66 КК УРСР)..."

Особи української національності, рідна мова яких українська, не мають рівних прав щодо вступу до середніх та вищих учбових закладів, порівнюючи з особами, рідна мова яких російська... Серед осіб, що вступили до Одеського політехнічного інституту в 1964-65 навч. році, українців нараховується 43%. З 1126 українців, що подали заяви про вступ, прийнято 453, тобто 40%. А з 1042 росіян, що подали документи до інституту, прийнято 477, тобто 46%... В Одеському державному університеті навіть на українському відділі філософічного факультету більшість дисциплін викладають не по-українськи... В результаті „відтиснення” української мови в системі вищої освіти на другий план, випускники університету та педагогічних інститутів після закінчення курсу наук не володіють українською мовою..."

(Із заяви одеського журналіста і перекладача Святослава Караванського до генерального прокурора УРСР. 24.2 1965 року).

„...Із свого боку пропоную: 1) Негайно переглянути пункт 9 закону „Про зв'язок школи з життям”; 2) Навчання у вищих та середніх спеціальніх учбових закладах УРСР перевести на українську мову; 3) Усунути з кадрів народної освіти шовіністично настроєних педагогів; 4) Ежити рішучих заходів проти дискримінаційних вихваток збоку шовіністичних елементів щодо української мови та української національності; 5) Добирати в педагогічні колективи українських шкіл людей, що прищеплювали б любов до рідної мови та рідної культури..."

(Зі статті С. Караванського „Про одну політичну помилку”).

„...Як інакше, як не парадоксом, можна назвати ту обставину, що у нас в СРСР існує ще строк (тюремного ув'язнення — ред.) 25 років?.. Адже новий кодекс встановив для всіх категорій злочинів найвищий строк 15 років. Строк же 25 років — це залишок полі-

*) Ліні Костенко, поетки.

**) Василя Симоненка.

***) Осадчий.

тики знищення людей, яку вели в таборах Ягода, Єжов та Верія... Від 1917 до 1939 року вищий строк в СРСР був 10 років. Революцію, громадянську війну, індустріалізацію та колективізацію наша країна пережила, не знавши нелюдського 25-річного строку. Тепер же після остаточної перемоги в СРСР соціалізму в нас у спадок від часів беззаконня зберігся 25-річний строк покарання... Ясно, що строк у таких умовинах можна виправити тільки з точки зору геноциду...

Одним словом, як на мене, то гуманіше людину спалити в душогубці, ніж пляномірно, неухильно, убивати її протягом 25 років..."

(Лист, висланий С. Караванським з табору Яvas до колегії адвокатів Одеської області).

.... З цьогодалеко неповного списку можна уявити собі, якого удару зазнала українська культура в період культу особи Сталіна. А рядових українських інтелігентів знищено буквально десятки тисяч! Ця погромницька діяльність, безперечно, не могла не позначитися на тому факті, що в період війни на території УРСР було відзначено деяку активізацію націоналістичних організацій. Після 1945 р. кілька разів відновлювалися спроби поновити безпідставні репресії проти української інтелігентії...

Конституція СРСР гарантує радянським республікам право виходу з СРСР. А коли це так, то обвинувачення тих, хто хоче скористати з цього права в „буржуазному націоналізмі”, зовсім безпідставне. Бо така точка зору може аналогічно звинувачувати в буржуазному націоналізмі комуністів Польщі, Румунії, Чехо-Словаччини, Югославії, Угорщини, НДР...

Систематично, кожних п'ять-десять років повторюване звинувачення представників української інтелігентії в буржуазному націоналізмі кінець-кінцем стас фактам дивним і незрозумілим. Невже ж українська інтелігентія така наскрізь буржуазна і ворожа соціалістичному ладові?...

Ухил до так званого „націоналізму”, безперечно, має свої об'єктивні причини, і ці об'єктивні причини — проводжувана на Україні от уже 30 років антиленінська національна політика. Вона полягас в русифікації населення та масовому переселенні українців з України в Сибір, в Казахстан та інші віддалені райони і заселення міст України неукраїнським, переважно російським населенням..."

(Лист С. Караванського до першого секретаря ЦК ПОРП В. Гомулки).

.... Звертаю Вашу увагу на дискримінацію єврейського населення. У першу голову тому, що ставлення до єврейської національності — це той лакмусовий папрець, який засвідчує ступінь інтернаціональної свідомості даного суспільства... Де єврейські газети, театри, видавництва, школи? В Одесі, де живе 150.000 єврейського населення, нема ні одної єврейської школи... В Одесі, що налічує 25% єврейського населення, у вузах вчиться 3-5% єреїв... І треба признати, що ніколи ідеї сіонізму не мали такої популярності серед

єврейського населення, як тепер. Це — наслідок дискримінації єврейської меншості...

Не менше кричущими фактами національної дискримінації є факти поголовного вислання за межі своїх республік та ліквідації державності кримських татар і німців Поволжя... Кому дано право у ХХ віці витягати з архівів імперіалістичних відносин такі аргументи, що, мовляв, „історично” ці землі не татарські, а руські? Коли бути послідовним у таких міркуваннях, то Хабаровський, Приморський краї та Амурську область треба зараз же передати Китайській Народній Республіці, бо ці землі російські царі-імперіалісти силою відібрали у китайського народу...

В одному ряду з цими явищами стоять і хиби, які припущені в практиці відновлення національної державності чеченців, інгушів, калмиків, карачаївців та інших народів... Згідно з установленим порядком родинам несправедливс висланих національностей не повертають їх нерукомої власності, і вони, повернувшись на дідівську землю, мусять купувати свої будинки у місцевих органів влади або будувати собі нові...

До таких несправедливостей належить поголовне виселення естонського населення з прикордонних районів Естонії у Сибір... У 1941 р. офіцерів латвійської армії запрошено на тактичні заняття, звідки вони так і не повернулись...

Великої шкоди дружбі народів завдавали й завдають перекручення національної політики в одній з найбільших республік СРСР — на Україні... Великої шкоди дружбі народів завдає і відсутність амнестії учасникам народного повстання 1943-1949 рр. на Україні, в Литві, Латвії та Естонії... Ще й досі в Комі АРСР (Воркута, Інта, Печора), на Сибіру (Іркутська, Кемеровська області, Красноярський край), у Казахстані та на Колімі живуть великі маси українців, латишів, літовців, естонців, висланих за підозру у причетності до виступів проти культу особи в 1943-49 рр...

Винищення та виселення протягом 1939-53 рр. української інтелігентії міста Львова, масове примусове виселення українців на Сибір, примусова русифікація українського населення Кубані, Білгородщини, Стародубщини — ці факти не могли не викликати обурення народу, яке вилилось у народне повстання 1943-49 років. Більшість учасників і просто очевидців (а таких більше) цього повстання і досі живуть поза межами своїх республік...

Не менше кричущий залишок культу особи є так звана система пашпортої приписки, яка існує в Радянському Союзі. Згідно з цією системою людина має проживати там, де їй дозволяють органи міліції, і не має права вільного пересування по країні, або, вірніше, має право пересовуватися на Сибір, на Урал, в Казахстан, а не має права жити у так званих „режимних“ містах. Так житель України не має права вільно селитися в Києві, Одесі, Львові..."

(З листа С. Караванського до голови Ради Національностей Верховної Ради СРСР).

Микола Щербак

ЛЯМПАДА

Осення ніч приволоклася з лугу,
Постукала у шибку: „Відчини!
Ось забери свою дитину — туту,
Огрій її, сповий і пригорни...”

Не бачу я... Не бачу я нічого...
Чому тривожиш супокійний сон?...
І вміть блискітка від вогню святого —
Лямпада миготить біля ікон!

Я стишуся, я угамуюсь радо...
А за вікном не мовкне буревій...
Світи мені, світи мені, лямпадо,
У темряві нічній!

Листопад, 1967

.... У Володимирській тюрмі перебувають жінки-мученіці Катерина Заріцька, Одарка Гусяк і Галина Дідик. Всіх їх засуджено на 25 років тюрми. За які гріхи? Вони розстрілювали радянських громадян? Ні. Служили у німців? Ні. Вчиняли диверсійні та шпигунські акти? Ні. В чому ж їх провина? Вони організували в період окупації комітети Червоного Хреста у Львові, Дрогобичі та інших містах для допомоги бійцям українського антифашистського спротиву — партизанам УПА. І за це жінки гниють у тюрмі...

У системі Дубравлагу відбуває 19-ий рік ув'язнення Володимир Горбовий, засуджений в 1947 р. ще таким юридично неповноправним органом як ОСО („Особос Словещаніє”). Як відомо, всі особи, засуджені ОСО, давно реабілітовані, а само ОСО зліквідовано і його діяльність засуджено. Однак, гр. В. Горбовий, що ніколи до ув'язнення не мешкав в СРСР, сидить невідомо за чиї гріхи. Проживавши в Польській республіці, Горбовий захищав у 1934 р. на процесі Перцацького підсудного Бандеру. Так хіба це злочин?..

В Дубравлі знаходиться і син генерала Шухевича — Юрій Шухевич. Заарештований у 1948 р. в 15-літньому віці, він був безпідставно, тим же таки ОСО, засуджений на 10 років тюрми за вигаданий „зв'язок з підпіллям”. Навесні 1956 р. він був звільнений як малолітній, що відбув третину строку. Восени того ж року

генеральний прокурор Руденко опротестував звільнення, мотивуючи це тим, що Шухевич — „син націоналістичного діяча”. Переслідування батьків за дітей, а дітей за батьків — найогидніший залишок культу Сталіна... Розрахунок був такий: перед лицем нового строку ув'язнений „перевиховався” і погодиться на все, чого від нього захадають. Але Шухевич на це не пішов. І був засуджений по „камерному” ділу на 10 років тaborів...

В Дубравлагу знаходиться і група інтелігентів Львова — С. Вірун, М. Лук'яненко, І. Кандиба і інші організатори Української Робітничо-Селянської Спілки...

В системі Дубравлагу відбуває строк і група українських інтелігентів м. Караганди — Ю. Долішній та ін., приводом до засудження яких був той факт, що вони добивались відкриття для своїх дітей української школи...

А особливий режим? Це взагалі табір-душогубка, табір крематорій. Люди сидять тут десятки років під замком, у бетонових камерах без вікон... Часті випадки самогубства і божевілля. В'язні перетинають собі жили і кров'ю пишуть на стінах камери: „Смерть Святікові!” (Святікін — уповноважений КГБ). Один в'язень відтяг собі уші, запечатав у пакет і вислав на ім'я ХХІІ з'їзду партії. Доведені до розpacу в'язні татують собі на лобі: „Раб КПСС!”...

(З листа С. Караванського, висланого на ім'я голови Спілки Журналістів України).

.... Я вже писав Тобі, що прийшло мені багато привітань (з днем народження — ред.) і я не мав змоги на всі з них відповісти, хоч і робитиму спроби... Почав укладати третій зошит „Біографії слів.”

(З листа С. Караванського до дружини.

22.1 1967, Явас).

.... Протягом 18 років адміністрація тaborів не була спроможна вплинути на ув'язненого Караванського С. І., а родині ув'язненого не давала можливості підтримувати з ним дозволені законом контакти. Тому я, дружина Караванського С. І., прошу його розстріляти, щоб припинити муки моого чоловіка і безперервні конфлікти між Караванським і адміністрацією. Цю просьбу я пишу в тверезому стані і з повною свідомістю його серйозності”.

(Прохання дружини С. Караванського Н. Строкатої вислано до начальника тaborу п/я 385/ІІ гр. Королькова. Копія: першому секретареві ЦК КПРС Л. Брежнєву. Копія: Редакції газети „Юманіте”).

Анатоль Бедрій

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО ПРО ПІЗНАННЯ ПРАВДИ

1950-ті й 1960-ті роки особливо помітні в українському народі гострою свідомістю фальшивості правди, яку наказує визнавати російська комуністична наука. Доба Василя Симоненка є типовою своїм конфліктом між проповідниками російської неправди й прагненням поневоленого українського народу пізнати правду. Твори Симоненка віддзеркалюють цей напримірений епістемологічний бій, в якому Київ символізує прихильників правди, а Москва — прихильників неправди, фальшу й облуди.

Симоненко вірить у безсмертність і непереможність думки, яка шукає правду: „Можна прострелити мозок, що думку народить, думки ж не вбити!” (ст. 113*). У своєму „Щоденнику” він пише про „мозок, здатний породжувати мислі” (179). Думка-мисль є частиною правдивуття, а також є висловом, отже пізнаванням правди: „Як простір немислимий без руху, так поезія немисlimа без думки” (179). Симоненко знаменно окреслив ролю пізнавальної функції у вірші „Суд”, в якому цю функцію називає „новою думкою”.

Симоненко вважає, що правду пізнається не суб’єктивно, себто кожною людиною по-своєму чи на свій лад, що вона — об’єктивна, доступна для всіх: „Нашо правді словесна маска? Ти мовчанням мені кричи” (86). Отже, він не є скептиком, щоб твердити, що людина неспроможна пізнати правду. Він також відкидає емпіризм, бо не погоджується з твердженням, що все знання походить лише від чуттів. Його „думка” або „мисль” — це знання іншої категорії, ніж завершення чуттєвого знання. Деякі люди думають, що їм одним доступна правда, і вони роблять з неї „головешки” (111-2) — символи своєї власної правди. Але Симоненко заперечує такого роду правду, і пропонує: „треба з усього світу головешки докупи знести” (112). Симоненко атакує суб’єктивізм і примітивний ідеалізм у вірші „Хор старійшин” з поеми „Фікція”:

*) Усі цитати з книжки „Берег чекань”, Нью Йорк, Пролог, 1965.

„Порода наша мудра від природи,
ми знаєм все, бо осягнули все,
...ми знаєм все! Для нас усе відоме!
...ми стільки істин вам на мить націдим”. (165-6)

З цього вірша видно, що Симоненко відкидає хвалюбу російських марксистів, нібіто вони повністю збагнули правду з поміччю діялектики історичного матеріалізму, нібіто вони розкрили всі закони розвитку людського суспільства.

Симоненко рішучо відкидає теорію визначення правди через свідомість, і твердить, що правда знаходиться поза нашою свідомістю, а економічно-соціальні відносини не мають нічого спільногого з її пізнанням: „Щасливий той, хто хоче мало від життя — він ніколи не розчаровується в ньому. Найпростіший і найкоротший шлях до так званого щастя — стати обивателем. Мозок, здатний породжувати мислі, не здатний зробити його власника щасливим” (179). Значить, інтелектуальна дія „породжування мислі”, функція пізнавання є свідомим актом людини і не має нічого спільногого з економічно-соціальними відносинами. Ці останні не є рушієм інтелекту. Симоненко відкидає позитивістично-натуралистичне світосприймання.

Він гостро атакує марксистських і всяких інших догматиків, які вважають, що „для нас усе відоме” (165), і ставлять себе нарівні або й вище від Абсолюта-Перфекції. („Хор старійшин”). З таких людей він іронізує: „а що як в мудрі паперові гори раптово влучить іскорка вогню?” (166). Отже, Симоненко засуджує логіцизм — виведення тотальної правди з кількох тез.

Симоненко заперечує догматизм, як учення, яке не має належного виправдання дійсністю. Однак, догматизм, що його поборює Симоненко, не треба змішувати з вічними правдами, які він обороняє.

Головним твором, в якому Симоненко атакує догматизм, є „Суд”. З одного боку він ставить „параграфи”, „примітки”, „цитати із багнетами в руках”, „циркуляри”, „вказівки із телефонних мудрих труб”, „логіку залишну”, а з другого — „нову думку... що не чинила і не чинить зла”.

Догматизм нищить правду тому, що „вона ні в які рамочки не лізла”. Правду „роп’яли небогу, в ім’я параграфів товстих” (162). Він твердить: „Ніякі високоблагородні і високогуманні настанови будь-якого вчення не можуть прислужитися поступу, коли вони стають еталоном” (174). Він „проти лицемірів, які намагаються перетворити марксизм у релігію, в прогукстове ложе для науки, мистецтва і любові...” Він каже: „ніяке вчення не сміє monopolyzувати духовне життя людства... До безтями ненавиджу казенну, патентовану, відгодовану мудрість” (174-6).

Симоненко відкидає обмежену правду, яка подає себе за повну правду, але також відкидає скептицизм, як нібто протилежність — мовляв, правди людина не може й не потребує пізнавати. В його понятті догматизм, релятивізм, емпіризм і позитивізм мають багато спільногого, а саме — всі ці течії заперечують можливість об’єктивного інтелектуального пізнання правди, заступаючи його або примітивними догмами або наївною ігнорацією. Він пише: „Реалізм одержав чергову вікторію, не творами, правда, а адміністративними заходами”. Це — „формалістичне безумство”, бо „формалізм починається там, де кінчається думка” (177). Брак цієї „думки” — це обмеженість, фальш, примітивізм, неправда.

Приходимо до питань: де є правда, що є правда і чи людина може пізнати правду?

У поемі „Тиша і грім” Симоненко вказує, що правда це „недосяжне” (85). Правда така велика, що її не під силу в цілості охопити. Правда у великій мірі захована „в океані рідного народу”, де треба „відкривати духовні острови” (106). Правда незнищена, непоборна: „думки ж не вбити!” (113). Правда вічна й незмінна: „Істини одвічні і нудні” (115). Існуванням правди-істини він займається у вірші „Чадра”. У „Хорі старійшин” Симоненко показує, що всі знання, які людина досі здобула, є лише маленькою часткою повної правди.

Існування правди він розкриває у спосіб протиставлення: „Благородна брехня возвеличує правду” (172). Він порівнює правду з музикою: „Музика — моя мука. Ніколи не доросту до того, щоб глибинно розуміти її” (172). Знову ж

натяк на обмеженість людини і величезність правди, яку вповні неможливо охопити.

Врешті, знаходимо Симоненкове розуміння правди в його „Щоденнику”: „Є реалізм, якому служив Шевченко, і є реалізм, що користується послугами Дмитерка. Різні речі!” (177). Він зве Шевченка найбільшим авторитетом правди, і такий підхід зве Шевченковим реалізмом. Згідно з загальноприйнятою філософічною термінологією підхід Симоненка до проблеми пізнання буття-правди можемо окреслити як християнський ідеалістичний реалізм або новосхолястичний реалізм, хоч він систематично не вивчав жадних філософських творів цього напрямку. Це — доказ, що Симоненко, бувши глибоким мислителем, сприйняв істину, якою вона дійсно є, не зважаючи на панівну в російській імперії фальшиву науку, і з позиції правди виступив проти неправди. Цю теорію пізнання можна схарактеризувати як можливість пізнати людиною правду, але тому, що правда є незмірно велика — неможливість пізнати її всю внаслідок обмеженості людини. Хоч людина вже пізнала частину правди, величезна її частина ще зовсім невідома.

Чергове питання, що ним займається Симоненко, це питання, яким має бути відношення людини до правди. Симоненко твердить, що обов’язок людини поступати згідно з правдою, яка нам уже відома, але ціллю людини має бути стремління пізнати її всю. Виконувати обов’язок супроти правди нелегко, бо це вимагає гідності, самосвідомості й цілеспрямованого життя:

І тільки той, хто чхає на погоду,
Той, хто не служить череву в додому,
Зуміє правді й розуму служити.
(„Гнівні сонети”, 77)

У поемі „Тиша й грім” Симоненко пише:

„Ой, ті плавання невеселі
(Як від правди себе втаю?) —
Розіб’ється човен об скелі,
Об гранітну байдужість твою” (85)

Отже, від правди не можна втекти. Однаке, шлях до неї тяжкий, і легко на тому шляху заблудити. Симоненко засуджує байдужість до правди:

Гей, нові Колюмби, Магеллани,
Напнemo вітрила наших мрій!..
Хто сказав, що все уже відкрито? ..

Мрійництво! Жаго моя! Живи!..
 Геть із мулу якорі іржаві —
 Нидіє на якорі душа!..
 Мріяти й шукати, доки жити... (106-7)

Недосяжність перфектної правди, але їй імператив стреміти до перфекції Симоненко висловив так: „Як усе на світі зрозумієш, то тоді зупинишся і вмреш!” („Завірюха”, 115). Заклик прагнути до перфектності помічаємо в таких фразах:

Найогидніші очі порожні...
 Найнікчемніші дурні вельможі...
 На світі той наймудріший,
 Хто найдужче любить життя. (117)

Стремління до перфекції є мудрість, і це стремління є найправильнішим життям. Пізнання правди збільшує людину. Роля у пізнанні правди представлена в словах: „Ми своїми кволими думками угноїмо ґрунт, на якому виросте гігант” (172). Прагнучи до перфекції і правди, кожна мала, обмежена істота кладе свою цеглинку у велику будівлю, і з мільйонів таких цеглин повстане ця будівля правди.

Симоненко глибоко свідомий того, що пізнавальна дія людини зустрічає великі перешкоди. Перша перешкода — людський примітивізм та зарозумілість: „не народить думку, хоч погану, муштрований, убогий розум” (77). Друга перешкода — гедонізм й плебейськість: „Той, хто не служить череву в догоду, зуміє правді й розуму служити” (77). Третя перешкода — лінівство думки й буденне життя: „Геть із мулу якорі іржаві — нидіє на якорі душа!” (106). Четверта перешкода — слабість людського характеру і нігілізм монотонного життя: „правди в брехні не розмішуй, не ганьби все підряд без пуття...” (177).

Найбільший ворог правди — це неправда, яку проповідують лжепророки. На цю тему Симоненко написав чудовий вірш „Баллада про зайшлого чоловіка”. Це той „безплідний кастрат, який Месію зачатий нахвалявся” (157-8). Це „приблуда”, якій вірять „слухняні осли”. Цей ворог правди послуговується тиранією і despotією: Неправда воює „не творами — а адмі-

Нестор Ріпецький

Е Л Е Г І Я В П Р О З І

Ніч надходить і вибухають зорі,
 як гранати із дул вічності.
 Полководець Місяць зорить по полі бою
 і лічить ворожі трупи...

— — — — —
 Ворог зайняв цілий світ —
 від обрію по обрій і аж за нього.
 І полководець — генерал Місяць
 випинає свої багатирські груди,
 сипле сріблом,
 і, моргиувши зорі, що найсвітліша,
 каже, кося всміхаючись:
 „Друзі мої любі, сподвижники славні,
 люди майбутнього,
 ті, що від Кирила Кожем'яки
 силу у спадку дістали...”
 Комети, як міни:
 згори та й вдолину —
 на ворога прямо...
 А на землі, як буря,
 воскреслі русичі,
 воскреслі козарлоги,
 та ще й січовики
 на ворога:
 „Бий його, бий!..”
 Цокотять скоростріли вічності
 просто в вороже серце.
 І ворог падає ниць...
 І рапортує генерал Місяць
 Самому Господеві:
 „Гине зло, гине,
 світло перемагає ізнов.
 Можеш, Всемогучий, знову світити сонце.
 На варті стоїмо ми!”

ністративними заходами”. Це „формалістичне безумство”, яке проявляється через „наперед заготовлені схеми”.

Все ж таки Симоненко оптиміст, який переважає, що правда сильніша від неправди і переможе всі перешкоди:

Жаден вітер сонця не оступить,
 Півень землю всю не розгребе! (106)

„Брехуни видаються мені благородними. Без них нудно було б жити, без них і правда стала б куцою та побутовою, нудною і дріб'язкою. Благородна брехня возвеличає правду” (171-2).

Правда переможе сумніви, слабості характеру та неправду!

Лев Шанковський

БОЛЬШЕВИКИ ПРО УПА

(3 серії: Ворожі свідчення про УПА)
(Продовження)

Чия кровна справа — УПА?

Загальнопоширенна думка, що, нібито, большевики промовчують боротьбу УПА, а тому большевицьких свідчень про неї мало, і вони не віддзеркалюють дійсності. Большевицьких книжок і статей про боротьбу УПА дуже багато, і було б неможливо навіть обговорити їх усіх у рамках цієї статті. У кожному разі, про боротьбу УПА большевики написали значно більше, ніж це зробили „вільні українці”. Зокрема це ствердження стосується різних видів літературної творчості — поезія, новеля, повість, драма.

Все ж таки, кожний, хто вивчатиме большевицькі джерела про боротьбу УПА, мусітиме завжди пам'ятати, що в них ведеться лінія повної дискредитації, розвінчування і затаврування УПА ѹ усього українського визвольного руху, як явищ крайньо шкідливих і ворожих для советського ладу. Шкідливість УПА, як стверджує советський дослідник⁴³⁾, полягала не тільки в тому, що „банди українських буржуазних націоналістів розстрілювали й катували радянських людей”, але також у тому, що вони „намагались розтлівати населення і викликати в нього незадоволення радянським ладом”.

Відкинувши типову советську семантику, ці ствердження можна розуміти так, що „банди”, тобто загони УПА, вели збройну боротьбу („розстрілювали радянських людей” — для цього треба було мати зброю) і „намагалися” вести антибольшевицьку пропаганду („розтлівання” населення і викликання в нього незадоволення большевицьким ладом). Питання сто-

їть тепер, чи „банди” тільки „намагалися” вести антибольшевицьку пропаганду, чи таки дійсно її вели і з яким наслідком?

У закордонних архівах зберігається чимало зразків підпільної літератури ОУН-УПА, яка була описувана закордонними дослідниками, передруковувана й перевидавана різними видавництвами, але про неї є згадки й цитати з неї також у різних большевицьких джерелах⁴⁴⁾. У цьому місці подаємо ствердження визначного працівника київського агітпропу, Н. Рябокляча, який про антибольшевицьку пропаганду

44) Ілюстрована й анотована бібліографія української підпільної літератури є в нашій праці: УПА та її підпільна література, Філадельфія, 1952. Америка. Підпільні ілюстрації зібрано в двомовному альбомі: Дмитро Баглай, Петро Мегік і Лев Шанковський — ред., Графіка в бункрах УПА, Філадельфія, 1952, Пролог. Опис підпільної преси ОУН-УПА-УГВР в нашій статті: „Підпільна преса в Україні”, Ювілейний Альманах Свободи, Джерзі Сіті, 1953, ст. 187-196. Передруки підпільних брошур, статей та матеріалів ОУН-УПА-УГВР, що з'явилися за кордоном, подано в бібліографії нашої праці: „Українська Повстанча Армія”, Історія Українського Війська, II доповнене видання, вид. Іван Тиктор, Вінніпег, 1953, Клуб укр. книжки, ст. 824-826. На чужині з'явилася теж книжка: П. Полтава, Збірник підпільних писань, Мюнхен 1959, Український самостійник. Збірник праць Осипа Дякова-Горнового з'явиться незабаром. Поезії підпільного поета УПА, Марка Боєслава з'явилися в перекладі на італійську мову, зробленому італійським поетом Армандом Капрі: „Марко Боєслав, Вергогна а те, віле Генераціоне, 1960, Студі е Ріцерче едітріце, Торіно”. Вступ і пояснення Сильвестра Татуха. Огляд підп. видань в англ. мові є в праці: „Лев Шанковски, ЮКрайніен Андергрунд Паблікейшен ін ЮССР, 1945-1951”, „ЮКрайніен Кводерли, Нью Йорк, вол. VIII, 1952, Но. 3, ст. 225-238”. Про українську підпільну літературу в большевицьких джерелах, див., напр., Богодист, цит. твір, ст. 59; нарікання в Радянській Україні, що „банди” українських буржуазних націоналістів намагалися „летючками” (так!) затримати віdbudovу народного господарства в західніх областях (17 грудня, 1951, ст. 2), або теж статтю Л. Левченка в цій газеті, що є безпосередньою відповіддю на підпільну літературу: Л. Левченко, „Геть на смітник історії!”, Радянська Україна, Київ, 8 жовтня 1947, ст. 2-3.

43) Пор. І. П. Богодист, „Піднесення політичної активності трудящих у боротьбі за зміцнення радянського ладу в Західніх областях Української РСР (1944-1950 р.)”, Український Історичний Журнал, Київ, Р. III, 1959, ч. 6, ст. 56-66. На цю статтю часто покликатимемось. Під довгим і, здавалося б, невтіральним заголовком криється опис боротьби органів партії та безпеки проти УПА в західніх областях України в рр. 1944-1950. Див. Богодист, цит. твір, ст. 56.

„банд” висловився так: „Ідеологічні диверсії банд українських буржуазних націоналістів” полягали в тому, що „глибоко ворожі марксоленінській дружбі народів банди українських буржуазних націоналістів” старалися „за всяку ціну відірвати український народ від російського народу і відновити капіталізм на Україні”⁴⁵).

Отож, коли „банди українських буржуазних націоналістів” не тільки „намагалися”, але й таки дійсно бели антибольшевицьку пропаганду серед населення і викликали в нього незадоволення „радянським” ладом, то можна тепер спитатися, з яких ідеологічних позицій це робилося? З яких ідеологічних позицій можна „розтлівати” населення, що живе в „передовій” большевицькій системі? Для українця відповідь на це питання ясна: з позицій боротьби проти соціального й національного поневолення українського народу, що його здійснює ця система, але для пропагандистів „передової” системи така відповідь не була б можливою, не тому, що вона не віддзеркалює дійсності, але тому, що вона суперечить догмі. Догма твердить, що „радянський лад” забезпечив соціальну й національну волю українському народові і допоміг йому побудувати українську радянську державу. Таким чином, на догоду догмі советська пропаганда відкидає дійсність — факт боротьби українського народу за соціальне й національне визволення, а вигадує брехню, представляючи боротьбу УПА як клясову боротьбу українського куркуля, забарвлена антросійським націоналістичним шовінізмом.

У большевицькому насліджені, „героем” боротьби УПА є „український куркуль”, що в одному літературному творі розповідає про себе так: „До масової колективізації мене стригли наче вівцю, але нас зліквидували як клясу на основі суцільної колективізації. Тепер я готовий, як той сліпий Самсон, розхитати стовпи храму й зруйнувати його, хоча б довелося мені самому загинути під руїнами”⁴⁶).

⁴⁶⁾ Петро Вільховий, На берегах двох рік, Київ 1956, Радянський письменник. Див. Дмитро Олександренко, „Неподоланий схематизм”, Вітчизна, Київ, Р. XXV, ч. 5, травень, 1957, ст. 200.

⁴⁵⁾ Н. Рябокляч, „Незнищенність дружби”, Радянська Україна, Київ, 12 серпня, 1951 р. ст. 1.

Отже, боротьба „сліпих самсонів з УПА” є безвиглядною, вони не можуть затримати історичного процесу, в боротьбі своїй вони можуть тільки загинути під руїнами храму (якого? — Л. Ш.), і все може було б добре, якби цей „куркуль” не був озброєний у націоналістичні почуття ненависті до російського народу, так, що навіть сам Н. Хрущов змушений був попередити: „Той, хто бореться проти дружби російського і українського народів, той бореться проти побудови комунізму, за реставрацію капіталізму на Україні, за відновлення капіталістично-го гніту й експлуатації”⁴⁷).

Отже, проблема не так „клясова” і не так у „куркулі”, головна проблема таки національна; вона в „ненависті” українського народу до „старшого брата”, яку вважається вже за кримінальний злочин.

Звідки ж вона береться, оця національна ворожнеча, в „передовій” большевицькій системі? Цікаво, що ясну відповідь на це питання знаходимо знову в спогадах балакучого Вершигори. Комуніст-вірменин, перекинчик з УПА до партизанів ген. Вершигори, пояснює суть УПА так:

„... Самое главное — это их ненависть к колхозному строю. И понятно почему: в колхозах кулак видит конкретное воплощение своей смерти. Отсюда ненависть и к советской власти и к коммунистам... Но советскую власть ведь принесли сюда русские. И кулакам уже всерьез кажется, что колхозы — это чисто русская, национально-русская идея. И так сущность этого национализма — классовая, а форма националистическая...”⁴⁸).

У цьому місці не можемо стриматися від зауваження, що оця „клясична” формула вершигорівського персонажу про „клясовий” зміст та „націоналістичну” форму УПА дуже близька до точного визначення суті УПА, і все, що треба зробити, це тільки відкинути деяке семантичне баламутство. Справді, соціальне поневолення принесли в Україну, так у XVII, як і в ХХ стол., „руsskis”. В XVII стол. оце соціальне поневолення принесли „руsskies” в постаті кріпаччини, доти невідомої на Україні. В ХХ

⁴⁷⁾ Див. промова Н. Хрущова, Радянська Україна, Київ, 25 січня, 1948. Це була перша промова Н. Хрущова після майже однорічного хазяйнування Л. Кағановича на посту першого секретаря КП(б)У і, тим самим, відсунення його з цього посту.

⁴⁸⁾ Вершигора, цит. твір, II, ч. 3, ст. 47.

стол. ці ж „руssкие” принесли нове соціальне поневолення в формі колгоспного ладу, проти якого український народ звів був важку й завзяту боротьбу. У принесеному „руssкими” соціальному поневолення, також через колгоспний лад, український народ бачив „конкретное воплощение своей смерти”, і тому боровся й бореться за соціальне визволення. І бореться за нього не для того, щоб „відновити капіталістичний лад на Україні”, а для того, щоб встановити справедливий соціальний лад, який відповідав би ідеям і бажанням українського народу, лад вільних людей, без „холопа і пана”. Форма цієї боротьби є справді національна (не „націоналістично-шовіністична”! — Л. Ш.), бо соціальне поневолення в Україні здійснює чужонаціональна, в своїй основній масі, кляса „московсько-большевицьких вельмож” (Полтава, Горновий), „нова кляса” визискувачів трудящого люду (Джілас). Владу цієї „кляси” принесли на Україну „руssкие”, і тому вона здійснює теж національно-політичне поневолення українського народу, а боротьба УПА ведеться також за національно-політичне визволення, за побудову самостійної української держави.

Ось так, в наведеному уривку своїх спогадів, словами вірменського комуніста, ген. Вершигора подав правильну інтерпретацію суті УПА. Він не тільки потвердив факт національного й соціального поневолення українського народу, визнав слушність його боротьби за визволення, але й визнав вірним твердження українських підпільних публіцистів, що в „українських умовах соціальна революція є незід'сманий елемент української національно-визвольної революції”⁴⁹.

Все ж таки, визнавши УПА за явище передусім „клясово-вороже”, большевицькі пропагандисти уникають всього, що могло б вказувати на пов’язання УПА з українським народом, або що могло б вказувати, що вона веде боротьбу за українські національні інтереси. Таким чином, в першу чергу, на списку заборонених термінів опинилася сама назва УПА, що відповідно до цього в большевицьких джерелах (але не в польських чи в чеських! — Л. Ш.) зустріча-

ється доволі рідко⁵⁰). Загально цю популярну на Україні назву большевицькі автори воліють заступати іншими назвами, що повинні більше відповідати цілям большевицької пропаганди. Часами вони цілком виразно пропускають її.

Класичний приклад такого виминення назви УПА знаходимо знову ж у спогадах Вершигори. Вершигора описує допит поранених українських повстанців, що попали в полон ковпаківцям. Повстанці були з куреня командира Гонти, який діяв на шляхах походу ковпаківців над р. Горинню і з яким ген. Ковпак дуже прагнув добитися „невтралітету”. Один повстанець, згадує Вершигора, в маячинні проспівав уривок відомої української повстанської пісні, що його Вершигора цитує так: „Ліс наш батько, нічка наша мати, кріс та шабля вся моя сім’я...”⁵¹). Отже, навіть Вершигора не наважився надруковувати кінця цитованого рядка пісні, що звучить так: „Кидай, козаче, молоду дівчину, іди в УПА — фінка мила твоя!”. Не наважився, бо в наступному рядку були вже ці три літери УПА, заборонені до вживання в советських джерелах.

Але й далі, розповідаючи про численні зустрічі партизанів ген. Ковпака з українськими пов-

⁴⁹) П. Полтава, „Елементи революційності українського націоналізму”, Збірник підпільних писань, Мюнхен, 1959, Український самостійник, ст. 145.

⁵⁰) Відповідаючи на статтю польського журналіста, Кастана Чарковського-Голеєвського („Кастан Чарковський-Голеєвський, „Юкрейн — Нат ен інтернел проблем оф де ЮССР”, Пролог, Нью Йорк, вол. II, 1958, Но. 4-5, 53-57) історик Л. Лещенко вживав тільки терміну УПА, але він не мав іншої ради — мусів уживати терміну, який уживав Чарковський-Голеєвський. Див. Л. Лещенко, „Пролог чи епілог”, Український історичний журнал, Київ, Р. II, ч. 6, ст. 136-140. Лещенко пише: „Словобудливе перо Чарковського не здригнуло, коли він, не червоніочки, писав про бандитські зграї УПА (т. зв. Українська Повстанська Армія), як про „втілення патріотизму”. І про автора цих рядків: „Доречно тут вказати, що автор іншої статті в збірнику Л. Шанковський (Мілован Джілас і українські революціонери ст. 62-67) також намагається прославити і піднести до рангу „міжнародних революціонерів” колишніх ватажків бандерівських банд, що лютували в Західній Україні”. Ці цитати наводимо не тільки як приклад „наукового” стилю большевицьких істориків на Україні, але й для ствердження факту, що на кожну нашу публікацію в чужій мові вони вважають потрібним давати свою відповідь. А кожний відповідає так, як уміє.

⁵¹) Вершигора, I, ст. 388, але тільки у виданні книжки московською мовою. В українському виданні спогадів Вершигори про цей випадок з раненими українськими повстанцями не згадується.

Мирон Заклинський

ВАЖЛИВІСТЬ ТРАДИЦІЇ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ

Не раз приходиться призадуматись: чому наше відродження в XIX ст. було таке слабосиле, мляве і приносило такі малі осяги? Чому учні та прихильники Шевченка не прийняли його революційного заповіту, чому аж через 30 років по його смерті створився перший революційний гурток — Братство Тарасівців — і аж на порозі XX ст. постала Революційна Українська Партія? Чому наші селяни під московською займанчиною забули своє національне ім'я і називали себе до революції 1917 р. „тутешніми” або „православними”? Чому інтелігенція по наших містах виростала масово на малоросів і вірно служила ворогові? Чому з невеликої частини інтелігенції в Східній Україні, що признавалася до нашої нації, лише одиниці

станцями⁵²⁾, Вершигора дуже часто називав клички окремих повстанських командирів чи отаманів (Мухи, Гонти, Бульби), згадує прізвище українського провідника у війні за незалежність України в 1917-1920 рр. — Симона Петлюри, провідника анархістів — Нестора Махна, провідників націоналістичних організацій — Степана Бандери й полк. Андрія Мельника, але ніколи не згадує про організацію українського народу для визволення боротьби — УПА і про головного командира УПА — ген. Романа Шухевича — Тараса Чупринку. Назву УПА Вершигора викидає навіть з тексту відомої української пісні.

Оце промовчування має певну мету, і її треба викрити. Промовчування назви УПА в большевицьких джерелах свідчить насамперед про те, що большевицькі пропагандисти відмовляються визнати боротьбу УПА за народню справу. Згідно з московськими традиціями вони намагаються представити боротьбу УПА як дію окремих груп, об'єднаних навколо своїх командирів чи отаманів. До речі, народні рухам, що були спрямовані проти Росії, російська історіографія завжди давала назви, утворені від прізвищ окремих провідників, наприклад, „мазепинці” — від прізвища гетьмана Івана Мазепи (XVIII вік), або „петлюрівці” від прізвища Го-

ставали активними громадськими діячами і працювали для нашої справи? Чому дідичі, нащадки козацької старшини, відійшли від нашої нації в табір нашого ворога? Чому наш рух відродження не зумів перешкодити ворогові держати наше селянство, міщанство і величезну більшість інтелігенції в несвідомості щодо їхньої національної принадлежності?

Шкідливі прояви нашого індивідуалізму, що розвинулися в достатках на нашій урожайній землі, як, наприклад, неохота йти зорганізовано до спільноти мети, мовляв, „моя хата скраю”; наша незгідність — і також старання мати вигідне життя; втрата гарту, конечного для громадської праці в умовах ворожого панування.

ловного Отамана Симона Петлюри (XX вік). У наші дні на означення УПА большевики почали вживати такі назви як „бульбівці”, „бандерівці”, „мельниківці”, утворені від прізвищ окремих провідників. Головна ідея цього „прозивання” УПА назвами, утвореними від прізвищ людей, більше чи менше причетних до формування УПА, було виказати, що УПА не мала всебічної підтримки українського народу, бо це була, нібито, особиста авантюра різних „отаманів”, що не мала нічого спільного зі стремліннями широких мас українського народу. У большевицьких джерелах підкреслюється доволі часто, що ці „отамани” воювали та-кож між собою, бо вони воювали за взаємопу-перечні інтереси різних чужоземних „розвідок”⁵³⁾.

⁵²⁾ Вершигора, І, ст. 239-242, 392-403, 426.

⁵³⁾ В. Сербей, „Передмова” до В. Веляєв, М. Рудницький, Під чужими прaporами, Київ 1956, Радянський Письменник, ст. 18.

ВІД АВТОРА: У потці 6-ї („Вісник”, ч. 9, 1967, ст. 14) пропущено автора книги „В лісах України” (Київ, 1944). Ним є український совєтський письменник М. Шеремет, що був учасником партизанського з'єднання О. Фьодорова-Чернігівського і був нагороджений орденом червоного прaporu.

(Далі буде)

— Незвичайно хитра тактика ворога. Ось так, у XVIII ст. він пляново обмежував і касував державні права Гетьманщини, розпалював ворожнечу між селянами та козацтвом і старшиною, потурав старшинській ненаситності на шкоду селян і козаків, а за всякий виступ і критику московської влади безоглядно карав тюрмою, а то й конфіскатою майна та засланням на Сибір. Зате щедро нагороджував всяких малоросів, опортуністів і угодівців, які співпрацювали з ним у політичній ділянці.

— Недостача традиції збройної боротьби проти Московщини у XVIII ст. та й раніше, слаба протиакція московській політиці грабування і обмежування державних прав Гетьманщини. Перемогу Виговського під Конотопом знецінило козацтво, виступивши проти його політики. Виступ Мазепи не приніс перемоги, зате викликав жорстоку цареву помсту. Тому він мало допоміг нам у м'якотілому XVIII ст., зате для наступних століть став дороговказом. Енергійна оборона Полуботком прав Гетьманщини принесла для нього і його співробітників тюрму і заслання на Сибір. Пізніше рішучих виступів у XVIII ст. не було, і це стало фатальним не лише для долі Гетьманщини, але також для розвитку подій у XIX ст.

Козацька старшина в тій трагічній порі, в другій половині XVIII ст. виявилась нездатною бути національним проводом. Вона втратила воєнний дух, як це справедливо закидали їй тогочасні патріоти, і, займаючись своїми приватними та становими справами, старалася забагатіти, з кривдою для козаків і селянства. Вона добивалася від московської влади зрівняння в станових привілеях з московським дворянством: звільнення від податків, від обов'язку служити в війську чи в урядах і — закріпачення селян.

Щоправда, було серед старшини чимало таких, які журилися лихою долею батьківщини і збирали на пам'ятку ужиткові предмети ставовини, літописи та документи, було трохи письменників і мистців, що збагачували нашу культуру, але було лише кілька таких діячів, які готові були рести відповідну до ситуації політичну діяльність, не оглядаючись на можливі для себе наслідки. Це були вимкові люди, а старшинський загал дбав лише про свої осо-

бисті справи і звертався з ними до гетьмана Розумовського, протектора старшини, який стрався допомогти їйому своїми впливами у московської влади. Більшість старшин приймала тоді московську мову і московські звичаї, висилала своїх дітей до Петербургу на студії, а сама шукала собі там вигідної служби і розваги.

У 1780-их і 1790-их рр. був у Гетьманщині лише один гурток діячів, добре законспірований, що ставив собі ціллю рятунок батьківщини. Був це гурток старшин і урядовців у Новгороді Сіверському.

**

Скасування гетьманського уряду царицею Катериною в 1764 р. не викликало серед козацької старшини особливої реакції. Через три роки після цього зарядила цариця створити комісію, що виявила б, яких нових реформ бажають вищі прошарки народу в її державі. Тоді, щоправда, частина депутатів від Гетьманщини вимагала відновити гетьманський уряд. Депутати з Полтавщини, під проводом Григора Попетики, не відступали від своєї вимоги навіть тоді, коли начальник Малоросійської Колегії, генерал Румянцев, наказав арештувати їх і віддати під суд. Однаке, не було це доказом особливого патріотизму тих депутатів, бо регулямін Комісії дозволяв вільно виявляти бажання громади — та й таку саму вимогу проголосили тоді ж депутати від духовенства, козаків і міщан. (Селяни були виключені від участі). Цариця наказала незабаром припинити працю Комісії.

Цариця Катерина боялася бунтів за привернення гетьманату. Її влада не була такою твердою і рішучою, як Петрова. Однаке, старшина задержала спокій. Отже, цариця відважилася на другий безправний крок — зруйнувати Запорізьку Січ, славну і люблену всім народом військову організацію, що мала понад 200-літню традицію оборони України.

Чому запоріжці, мавши зброю в руках, не боронилися? У них також змалів вояцький розмах, бо вже понад 40 років, від 1734 р., вернувшись з еміграції, вони були залежні від московського команданта. Та й збройний спротив їх не мав би виглядів на успіх, бо московське військо, що обступило Січ, було дуже численне і мало значно більше і важчих гармат. Справу

оборони вирішила порада січового священика не підносити зброї проти православних одновірців... І так, твердиню славного запорізького війська здобули москалі без бою. Залишилися тільки сумовиті пісні про зруйнування Січі.

Коли навіть скасування запорізького війська не викликало бунту, цариця Катерина в рр. 1781-86 скасувала увесь державний лад Гетьманщини. І так, у 1781 р. скасовано адміністративний поділ краю на десять полків і створено на їх місці дві губернії, а на місці сотенних округ — повіти. В 1783 р. закріпачено селян і відібрано їм право змінити місце побуту. Того ж року знесено козацький військовий устрій. На місці 10 піших козацьких полків зформовано 10 кінних „карабінерних” полків. В 1785 р. зрівняно козацьку старшину в правах із московським дворянством. Тією реформою, переведеною коштом інших верств населення, нагородила цариця козацьку старшину за те, що вона погодилася на втрату своєї держави...

Такий був кінець козацької держави, яку зорганізував у 1648-49 рр. великий гетьман Богдан Хмельницький.

У 1786 році ьчинила московська влада ганебний замах на нашу культуру. Монастирям Гетьманщини відібрано маєтки, а декотрі з них замкнено. Ця реформа поставила велику частину нашого шкільництва в дуже важке становище. Найбільше потерпіла на тому Київська Академія і колегії, що були скрізь у більших містах, бо вони втратили матеріальну основу. Того ж року наказано вести навчання в Київській Академії московською мовою. Народне шкільництво також тоді зовсім підупало, бо селяни, що стали кріпаками-невільниками, втратили зацікавлення освітою.

**

Гетьманщина стала звичайною провінцією московської імперії. Єдиним голосним протестом збоку старшини була поезія члена новгород-сіверського гуртка, Василя Капніста, „Ода на рабство”. Той гурток був таємний, і про його членів та його противіковську діяльність не маємо безпосередніх даних. Лише на основі товариських зв'язків і патріотичних думок, які вони висловлювали в своїх листах, здогадуємося, хто до нього належав.

Про Василя Капніста відомо документально, що він був одним з діяльних членів новгород-сіверського гуртка. Належав до нього, мабуть, також законспірований і досі незнаний автор патріотичної і дуже впливової „Історії Русів” і автор другої „Історії України”, старшина Худорба. Цей його твір не дійшов до наших часів, але був, як зазначено в одному листі, не менш патріотично написаний, як „Історія Русів”. Учасником гуртка був, правдоподібно, також попередник Котляревського, поет Опанас Лобисевич, який у своїх поезіях і листах дуже переймався долею України. Про цей гурток і про козацьку старшину в другій половині XVIII ст. пише, на основі архівних матеріалів, дослідник тих часів, проф. О. Оглоблин у своїй книжці „Люди старої України”.

У рр. 1787-91 вела Московщина війну з Туриччиною і з Швецією, яка завдавала московській армії важких ударів. Прусія також підготувалася до війни. В тій важкій для Московщини ситуації з'явився в 1791 р. в Берліні, пруській столиці, висланець новгород-сіверського гуртка Василь Капніст і зголосився на таємну авдієнцію у головного міністра, графа Герцберга. Він поінформував міністра про ситуацію в Гетьманщині, де населення було докраю невдоволене московськими порядками, і запитував, чи у випадку війни Прусії з Московщиною зможуть українці, якщо спробують скинути московське ярмо, розраховувати на поміч пруського короля. Міністер Герцберг відповів, що війна Прусії проти Росії є лише у сфері можливості, і що в випадку війни залежатиме від самих українців, яка буде настанова Прусії сутичка з ними.

Прусія не виступила проти Московщини, а спільно з нею перевела другий поділ Польщі.

На авдієнції В. Капніста у пруського міністра справа повстання закінчилася, і про ту добре законспіровану акцію новгород-сіверського гуртка дістати закордонну поміч проти Московщини стало відомо аж через сто років з пруських архівних актів.

Обставини в Гетьманщині були тоді сприятливі для повстання. Командні становища в карабінерських полках займала козацька старшина, що, як і козаки-карабінери, була глибоко невдоволена ганебною зміною: перетворенням

їх на частину московської армії. Також між поміщиками, колишніми старшинами, яким не признато дворянських прав, чимало було невдоволених. Обурення московськими реформами виявляла і частина міщанства. А для селян повне їх закріпачення було катастрофою, бо такої важкої неволі вони ще ніколи не зазнавали. Про їхні настрої знаємо з пізнішої історії: всю першу половину XIX ст. тривали поодинокі селянські бунти, хоч вони нічого селянам не принесли, крім кнутів, тюрми і Сибіру.

Отже було військо, здатне до повстання, підтримка збоку міщан, частини поміщиків і особливо селян була запевнена. Бракувало лише одного — національного проводу, що мав би відвагу, почуття обов'язку і вміння повести народі до бою за відібрані йому права.

Наслідки цієї змарнованої нагоди були жахливі. Вони тяжіли над долею України протягом усього XIX стол., коли малоросіянство ширилося наче чума. Малоросами стала величезна більшість поміщиків, нащадків козацької старшини, які утруднили в значній мірі національне відродження, а під час революції 1917-20 рр. стояли в рядах ворогів України. На щастя для українського народу, в XIX ст. створився новий провідний прошарок — інтелігенція — хоч тоді ще невеликий, який дбав про добро і розвій своєї нації.

Тарас Шевченко через 60 років після скасування Гетьманщини звернувся в „Посланії” до поміщиків із гострим словом критики і закликає їх „обніти найменшого брата”, тобто зайнятися селянами. Однаке, лише одиниці з-поміж поміщиків стали згодом активними громадськими діячами, але це були високовартісні, творчі люди: Чикаленки, брати Шемети, Симиренко й ін., а з дрібніших поміщиків родини Лисенків, Драгоманович-Косачів, Старицьких та ін.

Московська влада завчасу почала ставити нашому рухові відродження важкі перешкоди і тому не вдалося зупинити малоросійщення поміщиків та міської інтелігенції і міщен. Неосвідомлене під національним оглядом селянство довідалося про своє ім'я аж під час революції 1917 року.

Недорозвій нашого руху став причиною невдачі великої спроби — оборонити нашу ново-

повсталу державу від Московщини, тим разом червоної. Однаке, існування, дармащо коротке, Української Незалежної Соборної Держави — це був великий осяг. Під час тієї боротьби і після неї ми стали нацією. Наш народ навчився обороняти Рідний Край.

У Східній Україні протягом кількох років по упадку держави палили численні селянські повстання проти більшевицької влади. На Західніх Землях створено під проводом полк. Коновалця в 1920 р. Українську Військову Організацію (УВО), яка продовжувала війну проти Польщі і по змозі проти більшевиків іншими способами. Своєю діяльністю тероризувала вона ворога і мстилася на ньому за польщення наших шкіл, за колонізацію нашого краю поляками і не допускала до поширення серед народу капітулянтських настроїв. Ще сильніше діяла в тому напрямі ОУН, зорганізована в 1929 р., організація світоглядова. Вона сильно поширилася в терені і тримала наш народ на Західніх Землях у стані революційного кипіння.

Повстанчий рух на Наддніпрянщині і ті дві революційні організації в Галичині коштували чимало жертв. Однаке ті жертви були незначні числом, коли порівняємо їх з безмірними втратами, що їх мала наша нація від дій окупантів: від хвороб у тaborах інтернованих польською владою, а в Східній Україні під час винищування наших письменників, науковців і патріотичної інтелігенції, при винищуванні заможнішого селянства, під час великого голоду в рр. 1932-33, ежовщини тощо.

Під час другої світової війни, коли зайняли Галичину більшевики, ОУН була єдиною нашою організацією, що не перестала діяти і боротись. В далішому ході війни прийшли на наші землі нові завойовники, що величали себе „юберменшами”. Після проголошення у Львові в 1941 р. відновлення нашої держави, коли німці виарештували визначних членів ОУН і почали жорстоко знущатися над народом, ОУН зорганізувала Повстанську Армію — УПА.

Щоб створити таку армію, треба було добре вишколених і досвідчених старшин та великих запасів усякого роду зброї, стрілiva, вояцького виряду, технічних частин, харчів, обозів. З тим важким завданням справилася ОУН задовільно. Організація мала чимало старшин, виш-

M. Трихрест

ТІНЬ СОВЕТСЬКОГО „ТРИКУТНИКА” НАД ВІЛЬНИМ СВІТОМ

Кілька завваг

У суті творчій системі суспільства, ланками якої є релігія, ідеалістичний світогляд, націоналізм, духовоматеріальна приватна власність, для кожного члена спільноти професійні спілки мають своїм завданням передусім всебічне звершення своїх членів під оглядом фаховим і виховно-освітнім. Устійнення Григорія Сковороди: „пізнай самого себе” — про виконування праці та діяльність за своїми здібностями, уподобанням і нахилами — мало бути обов'язковим дорогою вказом.

Зрозуміло, що національна спільнота на основі духовоматеріальної приватної власності кожного її члена, як однієї з передумов свободи, вилучає будь-які можливості визиску та клясової боротьбу. В творчій системі професійні спілки мають бути певним чинником побудови гармонійного суспільства.

Цілком відмінними є завдання професійних спілок у руїнницькій системі з її матеріалістичним світоглядом, марксизмом - соціалізмом - комунізмом - „інтернаціоналізмом”, запереченням духовоматеріальної приватної власності. На всіх виданнях руїнницької системи тяжить людоненависницький дух клясової боротьби, що й зумовлює завдання професійних спілок, як от у Сочетах, як школи комунізму”, за визначенням Леніна.

У системі приватно-власницького капіталізму виріз-

колених у чужих арміях і на власних військових курсах. Вони вчили воєнної штуки нашу молодь, що втекла в ліс від висилки до Німеччини на невільницьку працю або шукала помсти на дикому ворогові за спалені ним села і замучених людей.

У 1944 р. німці програли війну проти большевиків і відступили з наших земель. І тоді УПА почала важку боротьбу з тим ворогом, що прийшов на місце німців. Ця війна була важча, як попередня. Наші селяни, що здавна знали большевицьке ярмо, помагали щиро нашій армії на Волині, Поділлі, в Галичині, постачали її харчі та інші потрібні речі і брали масову участь у битвах. Ворог опанував наші землі аж по довгій, завзятій війні.

Більше, як 10-річна боротьба УПА вписала нову героїчну сторінку в нашу славну історію. Далекі покоління згадуватимуть її з найбільшою пошаною та подивом. І вже напевно ніколи не повториться такого ганебного випадку, як у кінці XVIII ст., коли ворог забрав наш народ у неволю без оборонної боротьби.

няються дві відміни — національна, що наближається до суспільної справедливості, і демократично-ліберальна, або інтернаціональна, яка намагається затримати в собі риси первісного („ортодоксального”), нічим не обмежуваного капіталізму. Якщо перві визиску робітника в системі національного капіталізму дедалі вигаєють, то в системі демоліберального, інтернаціонального, — він, цей визиск, не виявляє нахилу йти додолу. Навпаки, Інтернаціональне Дармоїдство не має наміру прямувати до суспільної справедливості і тим зменшувати вибухову силу клясової боротьби, як знайдя захоплення влади й усього народного добра в цілому світі „пролетарськими руками”.

У національному капіталізмі, з його залученням робітника до участі в прибутках та співвласності підприємства, чинник змагання-конкуренції завжди вимагає поступу так у ділянці технології виробництва, як і в змаганні за кращого, отже, вище винагороджуваного робітника на тлі постійного поліпшування умов праці. Не важко собі уявити поступове вростання національного капіталізму в суті творчу систему без будь-якої клясової боротьби та соціалістичної революції.

Інтернаціональне Дармоїдство не могло й не може погодитися на такий шлях. Відповідно до цього демократично-ліберальний, інтернаціональний капіталізм завжди прямуватиме не лише назад, але й до якнайбільшого зосередження підприємств, тобто до їх монополізації у виробничій та фінансовій ділянках. А звідсіль — можливість диктування цін на вироби й оплату робочої сили в розрахунку на якнайбільші прибутки. Зрозуміло, що першим завданням професійних спілок у таких умовах буде боротьба за краще становище робітника, що стойть на перешкоді прагненням речників демократично-ліберального, інтернаціонального капіталізму.

Грубі мільйони доларів, що йшли для здійснення большевицької революції 1917 р., випливали з основної мети — загарбання всього народного добра та досягнення світової надвлади з тим, щоб скинути з рахунку так робітниче питання з його професійними спілками, як і небезпеку вимушеної перетворення в національний капіталізм.

Московський загарбницький гін, запліднений людоєрною облудоноакукою марксизму-соціалізму, опинив-

ОДНИНІ УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА СТАЛА САМОСТИНОЮ, НІ ВІД КОГО НЕЗАЛЕЖНОЮ, ВІЛЬНОЮ, СУВЕРЕННОЮ ДЕРЖАВОЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

(З IV УНІВЕРСАЛУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
22 СІЧНЯ 1918 Р.)

ся в органічній злузі з Інтернаціональним Дармоїдством, — злузі, свідомо виметикувані цим останнім.

„Трикутник” — цупка система визиску робітництва

„Державний”, монополістичний капіталізм, як економічна й суспільно-політична підвалина червоного творища — СССР, в неподільному посіданні його володарів — нової комуно-большевицької кляси-касти, припечатав і долю робітництва, дармащо воно допомогло тій касти захопити владу й загорнути під себе все народне добро. Тим злочинцям було байдуже, що побудова отого монополістичного „державного” капіталізму відбувалася в умовах жахливого винищування головно по неволених народів.

Обезвlasнене і тому узaleжнене до останньої крихти хліба від молоха-держави робітництво тим самим зійшло на становище кріпака. „Гегемон суспільства” виявився „мурином, що зробив своє діло”, а „диктатора пролетаріату” була лише облудою, яка, звабивши робітництво на бік Інтернаціонального Дармоїдства та московської большевицької кляси-касти, перетворилася на диктатуру над пролетаріатом. Робітника карають за спільнення навіть на кілька хвилин, він не може ремстувати на ліхі умови праці та на нужденну платню, він не має права, під загрозою ув'язнення і навіть розстрілу, вдатися до страйку і не має змоги забезпечити своїм дітям високу освіту через досить велику платню за навчання, запроваджену з 1940 р.

Професійні спілки в ССР існують не для захисту робітництва в обличчі несамовитого визиску, а для та- мування незадоволення тим визиском під каптуром „соціалістичного змагання”, як і з політичною метою замилювати очі світові та, головно, для розкладницької і шпигунської роботи по цей бік залізної заслони, з тим, що й гроші на цю ціль мусить постачати робітництво у вигляді членських датків.

З побудовою „державного” монополістичного капіталізму підвалини „царства соціалізму” — професійні спілки — стали „державною” організацією, ввійшовши до складу так званого „трикутника”, і так стали виконувати ролю батога в руках володарів над робітництвом.

„Трикутник”: 1) комуністична партія — осередок на підприємстві, як і відпоручник КПСС — єдиного володаря і власника „держави” та рабів; 2) адміністрація — теж комуністична партія, часом з домішкою „безпартійних большевиків”, ще ревніших поспіак, ніж самі комуністи; 3) професійна спілка — так само комуністична партія.

„Трикутник” — це цупка система, що безпосередньо керує визиском робітництва, з тим, що професійна спілка, до якої мусять належати всі робітники, являє собою пильне око, яке стежить за ними та розшаровує їх на зasadі „поділяй і володій”. Професійна спілка — це вартовий пес на большевицькому рабовласницькому підприємстві, щоб робітники не дармували час і не розтягали „державного” майна, інакше кажучи, не відбирали своє. Бож як не вкрадеш — не проживеш.

А для захисту „соціалістичної власності” у відповідних „законах” передбачено нечувані кари за „вкрадений” порожній лантух, пару цвяхів чи ще якусь дрібницю. Все це разом вичерпно висвітлює злочинність ладу, побудованого на знесенні-запереченні духово-матеріальної приватної власності.

Про те, що большевицькі професійні спілки існують не в інтересах робітництва, а проти нього, виразно промовляють відомості, зібрани відпоручником Американського Об'єднання Робітників Сталевої Промисловості, М. Бернштайном, під час його перебування в ССР наприкінці 1966 року.

Перший висновок Бернштайна є той, що Американська Федерація Праці — Конгрес Індустрійних Організацій (АФЛ-СІО) у своїй відмові визнати будь-який професійний рух в ССР має цілковиту рацію. Те, що большевики називають професійною спілкою, не можна рівняти з організаціями тієї ж назви на Заході. З советських документів, зазначив Бернштайн, цілком ясно випливає, що завданням професійних спілок в ССР є добиватися „виконання й перевиконання” виробничих плянів; що професійні спілки засновано в Советах „не для того, щоб заступати інтереси робітництва, не для того, щоб захищати його, а для мобілізації його сил на перевиконання тих плянів”. Метою тих професійних спілок — від ВЦСПС до осередку на підприємстві — є „стимуляція” робітників „працювати твердіше й твердіше”. Але платня робітництву стоять поза впливами професійних спілок, бо її визначають відповідні міністерства, тобто галузеві концерни монополістичного капіталізму. Советські професійні спілки можуть „боротися” за той чи інший день місяця, коли будуть давати робітникам платню, але „не за те, яка має бути платня”.

Зате „колективна угода”, уложеня з адміністрацією, передбачає заходи — „проізводственной дисципліни” — суду й слідства на випадок спільнення чи неприявності робітника на праці. Керівник підприємства — член професійної спілки — є тим, що обговорює „колективну угоду”; він є тим, що підписує її, і він с водночас відпоручником „держави”. Він же має спеціальні привілеї, що прислуговують керівним членам кляси-касти, колективним визискувачам робітництва.

Тінь „трикутника” над вільним світом

Уся антинародня істота советських профспілок повністю вкладається в настанови Леніна і, на диво, співзвучна з метикуванням А. Шлезінгера, мол., колишнього головного дорадника президента Дж. Кеннеді. Цей „дорадник”, укладаючи пляни запровадження соціалізму в Америці „задніми дверима” — фабіянського чи кейнесіянського типу, — писав, що „в соціалістичному суспільстві” професійні спілки мають бути „робітничим фронтом”, тобто, як казав Ленін, „школою комунізму”. За Шлезінгером, профспілки — це не „вільний робітничий рух”, а лише організації, які „маряють спрямовувати робітництво в карби дисципліни, без

Д-р Роман В. Кухар
Fort Hays Kansas State College

ХОРВАТІЯ В ХОДІ СТОЛІТЬ

Чимало місця приділяла в останньому часі світова, в тому числі й наша, преса Хорватії. Пригадати б лише декілька недавніх подій. Уперше від часу поневолення комунізмом Югославії в 1945 р. відбулося в 1967 р. паломництво 3.500 хорватів до Ватикану. Передше в тому ж році відбувся у Загребі, хорватській столиці, богословський з'їзд. Приблизно в тому ж

часі засуджено в Београді хорватського письменника-публіциста, Михайла Михайлова, ще на чотири роки в'язниці за ширення „неправдивих” вісток про комуністичний режим в Югославії.

Характеристичним для зростання самостійницьких настроїв у Хорватії є проголошення Хорватською Спілкою Письменників разом з

будь-яких страйків та без завдань робітничого представництва”.

Насвітлюючи понуру тінь комунізму над світом, Джордж Міні, колишній робітник-пльомбер, а тепер президент АФЛ-СІО, заявив від імені 13-мільйонового членства, що „конфлікт між комунізмом і свободою є проблемою нашого часу і що від висліду цієї боротьби залежатиме майбутнє людства”. А в липні 1965 р. Міні у своїй промові до Світового Об'єднання Професійних Спілок (Амстердам) гостро заатакував советську політику рабської праці, вимагаючи „суду над комуністичними ватахками, які керують системою концентраційних таборів”. На VIII Конгресі Міжнародної Конфедерації Вільних Професійних Спілок Міні, вимагаючи розв'язання советських таборів рабської праці, підкреслив, що успіх „боротьби за мир, хліб і свободу пов'язаний з боротьбою проти комунізму — його підривних дій і намагань захопити світ”.

Американський професійний рух, який до 1930 р. стояв поза політичними течіями і боротьба якого за поліпшення становища робітника велася лише в економічній площині, дістав потім поштою ліворуч. Рушіями запровадження політики в робітничому русі були передусім Сідні Гіллман, Волтер та Віктор Рутери. Спочатку Гіллман заснував був так званий ПАК (Комітет Політичних Акцій) — організацію комуністичного фронту, — а далі — КОПЕ (Комітет Політичного Виховання) — для пропаганди марксизму-соціалізму комунізму серед робітництва.

Між іншим КОПЕ під керівництвом В. Рутера, наймаючи під час виборів президента ЗСА та сенаторів тисячі агітаторів, заздалегідь „обробляє” виборців, щоб вони голосували за кандидатів лівого напрямку.

Рутери, які довший час перебували в СССР, вивчаючи робітничий рух, надсилали звідтіля до Америки захоплені листи, мовляв, „і ми допомагаємо будувати суспільство без визиску”. У листі до Конгресу СІО В. Рутер закликав до боротьби „за советську Америку”. Очевидччи, не віпадково в цій спілці отаборилися кільканадцять комуністів і між ними ось такий Лі

Пресман, генеральний її дорадник, аж доки їх усіх не усунено звідтіля. В. Рутер є гарячим прихильником клясової боротьби та соціалізму і вимагає розв'язання Конгресового Комітету Протиамериканських Дій та ударемнення зусиль Конгресу припинити завіз комуністичної пропаганди до цієї країни.

Не дивно, чому В. Рутер, теперішній голова Об'єднаних Автомобілевих Робітників з півторамільйоновим членством, є запеклим ворогом Джорджа Міні. Останній зі свого боку гостро таврує В. Рутера за його послання до робітництва, в якому він виступає проти антикомунізму Міні. Як відомо, АФЛ-СІО вийшла з Міжнародної Організації Праці в зв'язку з її підпорядкуванням комуністичним впливам аж до вибору своїм головою комуніста. Нарешті Рутер закинув Міні „підкопування зусиль Уряду ЗСА зменшити напруження з комуністичним світом”. Цей же Рутер всюди гостро виступає проти американської політики у В'єтнамі. І це він, Рутер, організацією страйків серед робітників автомобільової промисловості, ніби захищаючи інтереси робітництва, дає причинок до зростання цін, отже, штовхає країну до інфляції.

Але Рутери дістають також відець у своїх діях. На VII Конституційній Конвенції АФЛ-СІО, яка відбулася недавно на Флоріді з участю 1.200 делегатів, президент Дж. Міні дістав майже одностайне схвалення так політики і діяльності Федерації, як і плячу праці на майбутнє в напрямі дальшого поліпшення становища робітництва. Зокрема Міні підкреслив велике значення зусиль ЗСА в справі „захисту свободи та людської гідності” у Південно-Східній Азії, яку намагається поглинуть комунізм. За певсліким вийнятком усі делегати схвалили американську політику в В'єтнамі.

Єдиними критиками Міні були Френк Розенблюм та Джекоб Потофски, обидва з Об'єднання Одягових Робітників, які виступали проти політики Уряду у В'єтнамі. Розенблюм був засновником т. зв. Робітничої Асамблеї Миру в Чікаго, в надії посіяти незадоволення серед робітництва діями американського уряду, але успіху не мав, як не мав його й Волтер Рутер у своїх заходах приєднати до свого лівого курсу муринів.

, „Матіцою”, товариством для плекання хорватської мови й культури, „Декларації про називу й становище хорватської літературної мови”.

Накидування хорватам під претекстом легітимності норм сербської літературної мови викликає деякі аналогії з московськими насильствами над українською мовою. У згаданій декларації стверджується: „... Не хочемо „сербсько-хорватської”, чи „хорватсько-сербської” мови, не бажаємо „югославського гуляшу”, а хочемо мати свою державу побіч іншої, себто Хорватію побіч Сербії”. („Веснік”, Загреб, 26 березня 1967 р.).

Такого роду становище до перемішування мов і вимушені федерації в Хорватії йде назад аж до заснування Королівства Югославії в 1929 році. Федеративною її мовою проблематикою хорватів займається, зокрема, Франц Р. Преведен у своїй ґрунтовній праці „Історія хорватського народу”, 1955 р.

**

Несторів літопис вирізняє білих хорватів з-поміж численних слов'янських племен, що заселювали наші землі. Деякі дослідники дошукуються близького посвоячення замешкалих первісно на Підкарпатті хорватів з нашим народом. Візантійський ціsar Константин Порфіороднийуважав Карпати місцем поселення білих хорватів. Варто зазначити схожість у назві Карпат і хорватів. Здогадуються, що південнослов'янські хорвати переселилися з Підкарпаття на південь. Є гіпотеза, що від хорватів походять наші лемки.

Слов'янське переселення з Підкарпаття через Дунай на терен поміж ріками Дравою й Савою (землі сучасної Хорватії) мало характер проникання островами проміж місцеве населен-

... Петроградське Правительство Народних Комісарів виновіло війну Україні, щоб повернути вільну Українську Республіку під свою владу, і посыпало на наші землі свої війська — червону гвардію, більшевиків, які грабують хліб у наших селян і без ніякої заплати вивозять його у Росію, не заставляючи навіть зерна, приготовленого на засів, убивають невинних людей і сіють усюди анархію, убивство і злочин.

(З IV УНІВЕРСАЛУ
УКРАЇНСЬКОЮ ЦЕНТРАЛЬНОЮ РАДИ
22 СІЧНЯ 1918 Р.)

ня. Хоч почалося ще на початку нашої доби, головне просування відбувалося в III ст. В половині VI ст. процес опанування слов'янами Дунайського басейну закінчився. Слов'янізація Іллірії, Далмації й Істрії довершилась на початку VII ст. Ще в першій половині VII ст. дійшли хорвати до берегів Адріатичного моря, займаючи портмські провінції Істрію, Лібурнію, Далмацію, Превалітанію й південну частину Панонії з сумежним краєм Басантес, відомим згодом під назвою Боснії. Тут розділились хорвати на три групи: білих хорватів, червоних хорватів і панонських хорватів.

В IX ст. завоювали хорватів франки, включивши їх у франконську імперію. В 879 р. хорвати прийняли християнство. Вростаючи в силу, вони позбулися ворожого панування й заснували в 910 р. незалежну Хорватію, що простягалася від ріки Драви на півночі до адріатичного побережжя на півдні. В 924 р. прийняв хорватський князь Томислав королівську гідність, а два роки пізніше відбили хорвати болгарську інвазію.

В 993 р. реєструє літописець похід нашого князя Володимира Великого на хорватів, а в 1091 р. стає Хорватія провінцією Мадярщини. В мадярській залежності перебував вона аж до завоювання турками Балкан, що почалося Косівською битвою в 1389 р. Турецьку займанщину, що припечатала долю Хорватії в 1520 р., міняє габсбурзька.

Під Габсбургами починається національно-культурне відродження Хорватії. З того часу датується т. зв. „іллірійський рух”, спертий на погляді, що хорвати й словінці походять від старовинних іллірійців. За влади Наполеона в 1809 р. постало навіть Іллірійське королівство, яке впало в 1814 р. Настає доба реакції. Уряд Австрії, подібно як і в своїй політиці супроти Галичині, не дотримав супроти лояльних до себе хорватів зобов'язань з 1848 р., доби „весни народів”.

Розвиток пізніших подій відомий: кипіння балканського вулкану, Сараєво, світова війна, а після її закінчення — заснування в 1918 р. Королівства Сербів, Хорватів і Словінців. Проте, змагань до повної незалежності не припинили хорвати й після створення Королівства Югославії в 1929 р. На терені, названому Юго-

славією, шаліє політична боротьба: відплатні дії сербського уряду, придушування хорватського націоналізму, атентат на короля Олександра в 1934 р., реорганізація югославського парламенту. Націоналістична хорватська організація Усташа, разом з македонськими національними групами, веде аж до поразки Югославії в війні з Німеччиною боротьбу проти сербської гегемонії.

15 квітня 1941 р. проголошено незалежність Хорватії, і провідник Усташі, Анте Павеліч, очолив її уряд. Проте, самостійність Королівства Хорватії протривала недовго. В 1945 р. піддержана західними альянтами й Москвою, утвердила під проводом Броза-Тіто комуністична Югославія. 31 січня 1946 р. Югославія стала федерацією республікою, що складається з шести одиниць: Сербії, Словінії, Хорватії, Боснії-Герцеговини, Монтенегро. Македонії і, в додатку до автономної провінції Войводини (Баранія, Бачка, Банат), з автономної території, Косово-Метогії.

На советський лад переводиться в Хорватії націоналізація землі та промисловости, і в 1946 році починається переслідування Католицької Церкви, що її очолює герой і мученик, загребський архиєпископ Альойзій Степінач.

А все ж дух народу не заломився, з підбиття й упокорення підводиться він знову. Наперекір плянам гнобителів затерти своєрідність і окремішність, він неухильно змагас до своєї повної національно-державної незалежності.

**

Говори слов'янських народів Балканського півострова, Сербії, Хорватії, Войводини, Боснії-Герцеговини, Далмації й Монтенегро своєрідні та зрізничовані, а все ж самостійного становища розвинених мов набули досі тільки сербська й хорватська мови. Разом із словінською, македонською й болгарською, належать вони до групи південнослов'янських мов і обидві становлять перехід до болгарської мови. Мова православних сербів різничається від мови католицьких хорватів не лише вжитком кирилиці в сербському письменстві або латинки в хорватському. Різниці заторкують звучню, лексику (серб. „неделья”, хорв. „седміца”, серб. „воз”, хорв. „влак”, серб. „април”, хорв. „травань” і т. д.), синтаксу. Тому поняття сербо-хорватської мов-

ної симбіози — це вже пройдений період паралельного мовного розвитку й співжиття хорватів із сербами.

Основою т. зв. сербо-хорватської літературної мови (в незрізничованій, початковій стадії) стала „с” یерсія „штокавського” діалекту, себто говору найбільш поширеного в сучасній Югославії (з винятком терену самої Сербії). Голосний „с” походить від старослов'янського звуку „ять”, а склад „што” від первісної форми питального займенника „чъто”, або „що”, понапшому.

У південних слов'ян найдовше збереглася старослов'янська мова в її чистій формі. Водночас із зростом національної самосвідомості націоналізується її вона в процесі визвольних, головно протитурецьких, змагань. Важливим формотворчим чинником у виникненні літературної мови хорватів і сербів послужив вироблений уже на той час багатий київський варіант церковно-слов'янської книжної мови. Його значною мірою і використали хорватські та сербські мовознавці. Тому й не дивно, що взаємнопосвоячені хорватська й сербська мови, більшою мірою як інші слов'янські мови, наближені до української.

Проф. К. Кисілевський подає, що мовні досліди, проведені І. Зілинським у 25-ти повітах Галичини, Буковини й Закарпаття, дали дослідникам достатній матеріал для характеристичної спільноти риси — мовної дзвінкості, яка властива українській, сербській і хорватській мовам.

Прикладом використання слов'яно-української мови в хорватській літературі може послужити творчість Р. Леваковича. Ще до XVIII ст. основним мовознавчим підручником у хорватських школах була „Граматика” М. Смотрицького. А в Сербії в XVIII ст., переклав, вірніше передагував, Г. Венцелович „Меч духовний” Лазаря Бараповича. Українська мова поетичних творів, шкільних драм і інтермедій М. Довгалевського та В. Лашевського мала значний вплив на сербську мову й письменство. Відомо також, що вихованець київської школи Михайло Козачинський написав першу драму з сербської історії на зразок творів з київського терену.

Мова сербів почала ступнєво піддаватися напливові русизмів особливо в добу російсько-сербського наближення, за панування Марії Терези, даючи в результаті руссо-сербський гібрид. Пригнічувані з різних боків, серби сподівалися від православної Росії допомоги, якої ніколи не отримали, зате залишився назавжди слід „старшого брата” на їхній землі. Проти російщення сербської мови виступив сербський учений, Досітей Обрадович (1742-1811).

Видатний мовознавець Людевіт Гай (1809-1872), вживаючи латинської абетки з діакритичними знаками, запровадив у хорватську літературу фонетичний правопис, подібно як це вчинив Вук Караджіч, заводячи кирилицю в сербське письменство. Завдяки таким письменникам, поетам і драматургам як Іван Мажураніч (1814-1890), Петро Прерадович (1818-1872), Франко Марковіч (1845-1914), Володимир Назор (нар. 1876 р. в Постіре), Август Шеноа (1838-1881), Євген Кумічіч (1850-1904), хорватська література повністю усамостійнилась від сербської і досягнула високого рівня. Нижче наводимо зразок хорватської поетичної творчості в нашому перекладі.

Відомий твір великого поета доби романтизму Івана Мажураніча, епічна „Смерть Ізмаїла — Аги Ченгіча” (нап. 1845 р.) — це розповідь про розправу загону ускоків з ворожим турецьким поводиром.

Іван Мажураніч

СМЕРТЬ ІЗМАЇЛА-АГИ ЧЕНГІЧА

Ага добре не сказав ще,
Як знадвору вчуває постріл.
Бач, Саферові дісталось,
Як спішив на голос аги —
В друге око поцілило;
Довго вовк носив же звіра,
Понесли нарешті й вовка.
Ралтом крик: „Волохів наступ!”
Аж один загін іх війська
Сальвою по шатрах косить.
Турчинів „волох!” не мовкне.
Гей, коня! — гукає ага.
Гримнула черга і звідти.
Де не глянь — волох при зброй!
„Ну, коня, Гасане, швидше!”
Втретє постріли сипнули,
Вже й коня Гасан виводить,
Верхи садовиться ага,

Втім, зненацька, бліскавкою,
Куля вилетіла з кріса,
Тріпонувши ним об землю.
Мрячна ніч Хто ж то поцілив?
Поблизу стріляв там Мірко...
В ніч метнулася без одіння
Ta душа, самотня, лята...

Вимушена принадлежність Хорватії до Югославії, як і становище України в ССР, гнітуюча роль „старших братів” — сербів супроти хорватів чи москвинів супроти українців, дуже промовисті знаменники дійсного стану обох поневолених національних спільнот.

Українець, із природи речі, співчуває хорватів, завжди готовий піти йому назустріч, і навпаки. Відома гостинність хорватів, виявлена українським студентам у Загребі під час польської займанщини. А співпраця хорватів у системі АБН вказує на конструктивний шлях дальшого розвитку координованих змагань обох народів. Автор цих рядків не раз зустрічався з хорватами, і завжди мав дивне враження, начебто говорив до рідної людини.

ЛІТЕРАТУРА:

- „Веснік”, Загреб, 26 березня 1967.
- Франц Р. Преведен: Історія хорватського народу, 1955.
- Г. Бенедікт: Монархія суперечностей, 1947.
- Леонід Страховський: Підручник слов'янських студій, 1949.
- Н. А. Кондрашов: Слов'янські мови, 1962.
- І. К. Білодід, Г. П. Їжакевич, З. Т. Франко: Взаємозв'язки між українською й іншими слов. мовами, 1962.
- К. Кисілевський: Іван Зілинський, 1962.
- Словник „Колюмбія” сучасних європейських літератур, 1947.
- Р. Де Брэй: Провідник до слов'янських мов, 1951.
- І. Лучишин: Мовна революція в Югославії, „Свобода”, ч. 72, 21 квітня 1967.
- С. Шах: Академічна гімназія у Львові, „Америка”, ч. 86, 9 травня 1967.

НАРОДЕ УКРАЇНИ! ТВОЄЮ СИЛОЮ, ВОЛЕЮ, СЛОВОМ УТВОРИЛАСЬ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ ВІЛЬНА УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА. ЗДІСНИЛАСЯ ДАВНЯ МРІЯ ТВОІХ БАТЬКІВ, БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ І ПРАВО РОБОЧОГО ЛЮДУ!

(3 IV УНІВЕРСАЛУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОУ РАДИ
22 СІЧНЯ 1918 Р.)

ДЕНЬ БОЙОВОГО ЖИТТЯ

Ясна червнева ніч кінчалася. Легкий вітрець шумів, заплутавшись у верховіті густого лісу, в затишку якого розташувався підвідділ командира Б. Перемучені цілонічним маршем стрільці спочивали. Лише виставлені стійки беззмінно несли свою варту.

До командира підійшов стійковий:

— Збоку села Н. чути рух моторизованих частин, — доповів він.

Короткий наказ, і стрільці одягаються і беруть зброю.

З села Н. повертаються розвідники:

— До села прибуло велике військове з'єднання ворога, — доповідає один. — З них коло 500 вояків вирушило в напрямі лісу. У північно-західному напрямі вирушило приблизно стільки ж вояків.

Командир зберігав цілковитий спокій. Згідно з його наказом стежі розходяться в різні сторони. Стрільці напружені чекають вияснення ситуації.

Незабаром стежі повертаються з повідомленням:

— Ворог на віддалі півтора кілометра!

Ще раз, на наказ командира, стежі розходяться у тих самих напрямках. На північ вирушає група молодих стрільців. Завзяті хлопці, в бажанні якнайвидніше виконати бойове завдання, продираються вперед, нехтуючи приписами обережності.

Раптом рушничні постріли роздерли ранішнютишу. Один із стрільців, схопившись за серце, захитався і впав. Решта розбіглась і залягла. Кілька хвилин тривала перестрілка з ворожою заставою, після чого стрільці непомітно відсунулись назад і повернулись до свого підвідділу.

Там було помітне велике пожавлення. Щойно прибіг хлопець, що пас корови недалеко від розташування підвідділу. Ворог, сказав він, розтягнувшись у лінію, йде в цьому напрямі.

— Постягати стежі! Відходити в напрямі на північний схід! — лунає голос командира.

У бойовому порядку видашують у ліс стрільці. Навколо простяглося чисте поле. Все видно як на долоні. Густе жито може служити місцем скову в разі потреби.

— Вступайте в борозни роями, посувайтесь до шляху, що веде від села Ч. до міста Яворова, і тоді сильним вогнем вдарте на розташовану там ворожу заставу, — дас новий наказ командир.

Повзучи та перебігаючи, чимраз швидше наближаються стрільці до ворожої застави. Ніщо іх не зраджує, непомітно підсуваються вони майже до самого ворога і наводять на нього цівки кулеметів та автоматів.

Зненацька заскочені сильним вогнем, ворожі вояки намагаються розбігти, заляги, але меткі кулі косять одного за одним. Користуючись з замішання у ворожих лавах, стрільці перебігають широкий шлях і розпорощуються в полі.

Та з правого крила раптом заговорили тяжкі „максими”. Смертоносні кулі ряснім дощем січуть поле. Кілька стрільців поранено.

— Еге, які завзяті! — загрозливо промовляє старший стрілець. — Чекайте! Ось я вас!.. — Він підповзає вперед, наводить свій кулемет у напрямі ворожого флянгу і густим вогнем нищить цілу обслугу смертоносного „максима“. Це підносить бойовий дух бійців.

Стрілянина не стихає. Стрільці відходять далі в тому ж напрямі. Далі за яких 500 метрів знов натрапляють на ворога. Це його друга лінія.

Розгортається рукопашний бій. Рішені будь-що вирватися з оточення, виконати бойовий наказ, стрільці, не зважаючи на втому, атакують ворога, завдають йому великих втрат в людях. Але й з нашого боку є вбиті та поранені.

Та ворожу лінію вже розірвано. Підібравши своїх ранених, стрільці рушають далі через поле, до найближчого села В. Старанно замаскована кривка ховає поранених. Але стрільці, хоч які вони змучені, мусять негайно видашати далі, бо ворожа погоня вже близько.

Все далі й далі від села відходить підвідділ, маскуючись перед густого жита.

Вороги вже в селі. Вони певні, що стрільці поховалися по хатах, і починають розшуки. Вдираються в хати, шукають у скринях, коморах та повітках.

Використовуючи сприятливу ситуацію, що увагу ворога відтягнено на трус у селі, стрільці сповільнюють марш. Але ворог швидко переконується, що стрільців у селі нема, і організує дальшу погоню. Ситуація знову ускладнюється. Виснажені довгим походом і боями, стрільці не в силах далі відступати.

Наступає гарячий полуцення. Сонце пече немилосердно. Спрагнені стрільці ледве можуть іти далі. А ворог все ближче й ближче...

Командир наказує скидати з себе все, крім зброї та амуніції. Мовчки здіймають стрільці плащи, сорочки і чоботи.

Ось уже село Наконечне. Але враз з-поза тинів, з хат і пов.ток виступають ворожі вояки. Це — третя лінія противника. Стрільці розуміють, що вони оточені. Але не втрачають духа. Знову бойові друзі — кулемети та автомати — сиплять смертоносний вогонь.

Вигуки „слава” прорізують повітря. Стрільці одчайдущно кидаються вперед. Падає вбитий кулеметник. Тяжко поранений, схиляється на тин один із стрільців. Не маючи змоги боротися, пускає він собі кулю в скроню. Під градом куль бійці відступають до села Д.

Здавалося, вже прорвався підвідділ з оточення. Але там натрапив він на четверту лінію ворога.

Не зважаючи на сильний вогонь, стрільці йдуть в атаку. В першій же сутиці тяжко поранено стрільця З. Друзі забирають його з собою і рушають до лісу, що тягнеться від села. Йдуть лісом, перебігають шлях з села Наконечного до міста Яворова. Ліс усе рідшає і знов починається поле. Стрільці не всилі йти далі. Але погоня близько.

Командир наказує зайняти становища. Стрільці залягають, рішені прийняти бій. Але й вороги, що віддалилися далеко від своїх баз, не наважуються наступати. Увечері підвідділ остаточно від них відв'язується, входить у глибину лісу і розквартирується на відпочинок.

Вороги тим часом імітують тріумф перемоги. На два вантажні авта стягають тіла своїх убитих вояків, складають разом з ними верхній одяг стрільців, який вони скинули на наказ командира, і все це везуть до села Наконечного.

— Це трупи вбитих бандерівців, — казали вони селянам.

Пізнавши в привезених речах одяг своїх рідних і близьких, селянки обливалися слізами, оплакуючи їх загибель. Сум оповив усіх мешканців.

Догоряє день. Не наважуючись ночувати в селі, де все населення симпатизувало повстанцям, вороже з'єднання відійшло.

А коли зовсім смерклося, ввійшов у село повстанський підвідділ. Населення, побачивши живими і здоровими тих, яких так гірко оплакувало, від радощів не могло прийти до себе. Старі діди і жінки тішились як малі діти.

Групу стрільців на майдані оточили селяни, розпитуючи про переходи і бої. Другій групі стрільців оповідали, як поводився в їх селі окупант і що про повстанців розповідав. Особливо сердечно вітали вояків дівчата, радіючи, що вони живі та здорові. Цілу ніч не вгавала радість. Вояків закликали до хат, частували всім, що мали.

Як донесла пізніше розвідка, у боях того дня ворог втратив 250 вояків. Стрільців було 60. Вони становили підвідділ, що від 1943-го до 1949-го року діяв на рідних землях.

Ранком, ледве сонце з'явилося над обрієм, підвідділ, відпочивши, вирушив далі.

Це було 14 березня 1945 року.

Записав I. Левадний

ВИПРАВЛЕННЯ

У грудневому числі „Вісника” в дописі „Зустріч з делегатами ОУВФ” (ст. 32) трапився прикрій недогляд: в мистецькій програмі, крім співака-бандуриста В. Луцева, виступав наш знаний письменник-гуморист Микола Понеділок. За цей недогляд просимо у п. М. Понеділка вибачення.

Редакція

ЧИТАЙТЕ,
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
ПОШИРЮЙТЕ

„ВІСНИК”!

РЕЗОЛЮЦІЙ

СВІТОВОУ КОНФЕРЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО ВІЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ, ЯКА ВІДБУЛАСЯ В МЕЖАХ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ У НІОУ МОРКУ 15 ЛИСТОПАДА 1967 РОКУ

Присутні на Зустрічі з українською громадою 12 XI і на Світовій Конференції Організацій Українського Візвольного Фронту 15 XI 1967 р. представники з Австралії і Нової Зелляндії, Аргентини, Бельгії, Великобританії, Голляндії, Канади, ЗСА, Німеччини й Франції, познакомившися з працею організацій в країнах вільного світу та вислухавши доповіді на тему нашої діяльності, завдань і перспектив, по основному обміркуванні проблем української внутрішньої політики, приймають наступні ствердження і постанови:

1. СКВУ, який відбувається у 50-ту річницю започаткування Української Національної Революції і у 25-ту річницю створення Української Повстанської Армії, ставить собі завдання привести до організаційного завершення українське суспільно - громадське життя в діаспорі, що в дальшому має уможливити створення відповідної силової бази для здійснення постулатів української внутрішньої і зовнішньої політики для допомоги візвольній боротьбі українського народу і для збереження й скріплення української національної субстанції у країнах українського поселення.

2. Організації Українського Візвольного Фронту, належно доціноючи важу і значення світової координації українських сил у вільному світі, взяли активну участь у підготові СКВУ, спричинюючись до здійснення цього задуму і переведення в життя пляну оформити світовий український загальногромадський Секретаріят СКВУ.

3. В міжнародно-політичній дійсності, з уваги на ситуацію в Україні під советсько-російською окупацією та на факт поширеного руху спротиву політиці російського імперіалізму, як теж прямої боротьби і різних акцій, спрямованих проти накиненого ворожого режиму, виразно уточнена і відповідно унапрямлювана дія українських самостійницьких сил у країнах вільного світу є чинником, який має всі реальні передумови для значного посилення боротьби на українських землях і для її успішного завершення.

4. Конференція якнайгостріше засуджує російську колоніяльну політику в Україні, а зокрема російські намагання знищити українську провідну верству. Розправа советсько-російського режиму з передовими представниками української культури, науки і інших діяльників національного життя, арештування і тасмні суди, заслання українських діячів до концтаборів чи домів для божевільних, переселювання з України молоді і надсилення туди росіян — всі ці вияви політики геноциду стосовно до українського народу вимагають не тільки якнайгострішого засуду, але теж протидії всюди там, де це тільки можливе і потрібне.

5. Організації Українського Візвольного Фронту вважають, що СКВУ і створений ним постійний Секрета-

ріят будуть діяти лінією найактивнішої допомоги візвольній боротьбі України для ліквідації російської колоніяльної імперії та побудови на її місці національних держав окремих народів, відновлених ними у національно-візвольній боротьбі. Зокрема Конференція висловлює впевненість в тому, що компетентні чинники СКВУ негайно розпочнуть всі потрібні заходи для того, щоб протидіяти русифікаційній і геноцидній політиці російсько-советського режиму в Україні і домогтися звільнення арештованих українських діячів.

6. Організації Українського Візвольного Фронту, стоячи непохитно на позиціях тисячолітніх традицій української державності Княжої та Козацько-Гетьманської доби і відновленої суверенної Української Держави 1918-1919 рр., Карпатсько-Української Державності 1939 року та відновленої Української Держави 30 червня 1941 року, борються за Суверенну Соборну Українську Державу шляхом розвалу російської імперії всіх кольорів на національні суверенні держави всіх поневолених націй в їхніх етнографічних кордонах.

7. Організації Українського Візвольного Фронту вважають, що спільний фронт усіх поневолених Росією народів є передумовою успішного завершення боротьби з російським імперіалізмом. Такою формою спільного фронту на сучасному етапі є Антибільшевицький Бльок Народів (АБН), зайніційований Організацією Українських Націоналістів під керівництвом Степана Бандери, Українською Повстанською Армією (УПА) під командуванням генерала Романа Шухевича-Чупринки та очолюваній головою Українського Державного правління 1941 р. Ярославом Стецьком. АБН виніс справу визволення України та інших поневолених російським імперіалізмом і комунізмом націй на широку світову базу, мобілізуючи до спільного протиросійського й протикомууністичного фронту співзвучні з нашою політичною концепцією сили в світі.

8. Організації Українського Візвольного Фронту стверджують, що АБН веде успішну акцію для визволення з-під російського ярма України й інших поневолених націй та у своїй майже чвертьсторічній діяльності осягнув великі здобутки на зовнішньо-політичному відтинку для української справи.

9. АБН є концепцією краївої національно-візвольної революційної боротьби, власних сил України і інших уярмлених народів шляхом координованої дії в боротьбі національно-візвольних революційних організацій поневолених народів та їхніх спільнот у вільному світі. Завданням всієї української спільноти є мобілізування світового протиросійського і протикомууністичного фронту волелюбних національних сил у світі за національно-державну незалежність народів і за свободу людини.

СПРАВА ВБИВСТВА БАНДЕРИ В БУНДЕСТАГУ

Посол д-р Бехер поставив на засіданні Бундестагу в Бонні 13 грудня 1967 р. запитання до міністра справедливості, яких вжито заходів у зв'язку з порушенням суверенітету Німецької Союзної Республіки — викраденим кілька місяців тому кількох південних корейців? Випадок Горети, який стріляв у югославського консулла Мільяновича, показав, що югославське посольство займається не лише шпигунством, але й організус убивства в Німеччині.

При цій нагоді він вказав на інший — „найжахливіший випадок” порушення суверенітету на доручення Москви: убивство на терені Союзної Республіки Прорідника ОУН Степана Бандери, виконане агентом КГБ Б. Стапінським з наказу члена провідної кліки СССР — Шелепіна.

3 ЛИСТА БЕЛЬГІЙЦЯ-УПІВЦЯ

Колишній спікер підпільній радіовисилні УПА „Вільна Україна” („Афродита”) в Карпатах у 1943-45 рр., бельгієць Альберт Газенбрюке, який мав промовляти на святкуваннях срібного ювілею УПА в Торонті, Оттаві, Нью Йорку та Монреалі, не зміг прибути з уваги на тяжке занедужання. Він надіслав такого привітального листа:

„Дорогі Друзі! З найбільшим жалем мушу вас повідомити, що не зможу бути з вами за океаном. Я цілий

10. Організації Українського Визвольного Фронту дають свою повну і всебічну підтримку Антибільшевицькому Бльокові Народів.

Організації Українського Визвольного Фронту у вільному світі пересилають привіт героїчному українському народові, який стоїть у боротьбі за своє національне визволення. Конференція гаряче вітає націоналістів-революціонерів, членів ОУН в Україні і на просторах російської імперії, які у найважчих умовах організують і ведуть революційно-визвольну боротьбу з російським окупантам України. Конференція пересилає привіт всім тим діячам української культури, які захищають суверенітет і самобутність української духової творчості і протидіють русифікаційній політиці режиму, що намагається накинути українському народові чужу йому духовість.

Конференція вітає і висловлює свій подив для стійкості і неугнутості всіх тих українців і українок, які навіть у концтаборах, в тюрях і на засланні ставлять опір і борються за перемогу української і християнської правди на українській землі.

Нью Йорк, листопад 1967.

Президія Зустрічі і Світової Конференції
Організацій Українського Визвольного
Фронту

місяць лежав хворий у шпиталі і ще й тепер не почувався добре...

Дякую Вам сердечно за вислови симпатії і за пропозицію декорувати мене Золотим Хрестом, виданим у 25-річчя УПА. Але те, що я робив не мало на меті тих почесей. Яуважав за свій обов’язок працювати разом з Вами, а приязнь, радіє любов до Вашої батькінціни спонукала мене брати участь, бодай у малій мірі, в тій боротьбі, яку ви ведете, щоб здобути незалежність для свого рідного краю...

Я можу тільки сказати: продовжуйте ту боротьбу, яка в деякій мірі є й моєю боротьбою, і напевно прийде день, коли Україна зазнає безмежної радості, що йде разом із здобуттям волі...

ХАИ ЖИВЕ ВІЛЬНА І НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНА!

ІЦиро Вам відданий

Альберт Газенбрюке

2-ИЙ КОНКУРС УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ФОНДУ ім. І. ФРАНКА

Український Літературний фонд ім. Івана Франка виник 20 листопада 1955 р. під час зустрічі українського громадянства в місті Чікаго. Тоді поет Теодор Курита виступив з пропозицією заснувати Фонд, який постійно допомагав би українським письменникам на еміграції в іхній творчій праці.

Від жертвенного громадянства посипались пожертви. Диспонуючи досить великою сумою, Літературний Фонд проголосив у 1956 році конкурс на друковані українські твори, гідні перекладу на чужі мови. Конкурс викликав зацікавлення серед наших письменників, що живуть на еміграції, і три представниці української літератури отримали нагороди в такому порядку: першої нагороди не присудили нікому, другу в сумі 500 доларів поділено між Галиною Журбою та Вірою Вовк, а третю в сумі 300 доларів отримала Ольга Мак.

Десять років пізніше УЛФ проголосив літературний конкурс на роман, повість та оповідіання для молоді, друковане в роках 1965 та 1966. В склад літературного жюрі входили: проф. д-р Константин Біда, ред. В. Верган, ред. В. Давиденко, проф. П. Ковалів, проф. д-р Г. Лужницький, проф. П. Одарченко, проф. В. Сварог та проф. д-р В. Стебельський. Тому, що члени жюрі живуть у різних містах і країнах, вони надіслали свої оцінки до комісії в складі: інж. Б. Білинський — голова, дир. Ярослав Войнаровський — заст. голови та інж. А. Кущинський — секретар, яка підрахувала голоси та підвела підсумки. На основі цих підсумків проголошено такий вислід:

Найвищу літературну нагороду „Листок із лавру Івана Франка” одноголосно призначено Василеві Симоненкові, підсоветському українському поетові за збірку „Берег чекань”.

Першу нагороду в сумі 1.000 доларів — Олеші Звичайній та Михайліві Млаковому за роман в двох томах „Ворог народу”.

Другу нагороду в сумі 500 доларів — Оксані Керч за повість „Наречений”.

Третю нагороду в сумі 300 доларів отримали: Теодор Курита — за збірку поезій „Блакитні троянди”, Мирослава Ласовська — за повість „Під чорним небом” та Володимир Несторович — за роман „Серця і буревії”.

Дві нагороди по 300 доларів за літературні твори для молоді призначено Софії Парфанович (повість „Карусь і ми”) та Софії Наумович (оповідання „Королева”).

Головними фундаторами нагород були: д-р Т. Ткачук — 1.000 доларів, Ювілейний Франківський Комітет у Чікаґо — 1.000 доларів, П. Петрушевський — 300 доларів та ін.

Святкове вруччення нагород відбулося під час ювілейного концерту на честь Івана Франка в залі Шопена при великий участі публіки.

На концерті, що його відкрив голова УЛФонду проф. Адам Антонович, прегарну доповідь виголосив д-р Константин Біда. Співав хор „Сурма” під орудою проф. І. Трухлого та литовський хор „Вітіс”. Мистеці слова Романа Турянська, О. Дацків та мгр Т. Шкільник прочитали літературний монтаж із поеми „Мойсей”. Резолюцію проти фальшування большевиками Івана Франка виголосив поет Олеесь Бабій. Я. Василів рецитував вірш В. Симоненка „Де зараз ви, кати?”

При фортеціні був проф. В. Шуть, а загальний провід знаходився в руках проф. М. Зарицького. Програму вів видавець Микола Денисюк.

Після концерту відбулася товариська вечеря, під час якої п. Микола Денисюк провів близькавичний — за 38 хвилин — панель на тему конкурсу, фонду та нагород.

В інших містах Америки та Канади повинні також постати подібні організації або хоч філії Літературного Фонду ім. І. Франка, бо це напевно пожвавило б творчість наших письменників.

О. К.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ОН ВОНО ШО!

Вельмиповажані Панове!

Не претендую на те, щоб бути українським Шерлоком Голмсом, але признаюся, що, уживаючи запропонований його другом, д-ром Батсоном, дедуктивний метод, знайшов розгадку на той дивовижний „копірайт”, що вперше з'явився був під переданими з України вістками про переслідування української молоді в „Сучасності”, пізніше — під матеріалами В. Чорновола в паризькому „Українському Слові” і ще пізніше — під нелегально поширюваннями в Україні віршами в журналі „Смолоскип”. На збірці всіх тих матеріалів, що вийшли в Парижі окремою книжкою п. н. „Горе з розумом”, здається, „копірайту” вже немає.

Слово „копірайт”, як тлумачить його словник Вебстера, значить „виключне право, звичайно автора, мистця або видавця, репродуктувати, публікувати або продавати протягом певного числа років книжку або митецький твір”.

Який же може бути „копірайт” під, скажімо, листом В. Чорновола до секретаря ЦК КПУ, під оскарженнями Караванського, Масютка, Заливахи і інших? Тож про все це треба кричати, все це треба негайно передруковувати, поширювати серед своїх і чужих, передкладати на всі мови світу! І хоч би, як заявив був один із промовців на зборах мельниківської організації під час СКВУ, всі ці матеріали дісталися з України через зв'язки цієї організації, їх автори передавали ті матеріали для того, щоб знати про них увесь світ.

Зрештою, який може бути „копірайт” на будь-які писання підсоветських письменників і журналістів, коли СССР не визнає міжнароднього авторського права?

Тож, думаючи над цим злощасним „копірайтом”, на-трапив я ще на один, тим разом в ньюйоркському „Новому Русскому Слові”, де протягом двох тижнів передруковано переслані з СССР спогади зі сталінських концтаборів якоїсь Галини Серебрякової п. н. „Смерч”. Там до слова „копірайт” було додано: „бай „Культура” ов Періс, Френс”.

Справа остаточно з'ясувалась 28 грудня м. р., коли в „Нью Йорк Таймсі” я прочитав: „Манускрипт (Серебрякової) був перепачкований до Парижу і опублікований в „Культурі”, польському еміграційному літературному журналі і видавництві, що стало ніби щільною, через яку дістається підпільна література зі Східної Європи”.

Он воно що! — подумав тоді я. — Он звідки тягнуться підпільні „зв'язки”, про які говорив той промовець на зборах мельниківської організації!

Січень, 1968

Я. Яківчук

„ВІТРИНА КРИВОПИСУ”

Київський тижневик „Україна” (ч. 41, жовтень 1967 р.) подає такі зразки мовного безкультур'я:

„Ви цойно виїхали з свого рідного села чи з свого рідного міста в рейс, а як повертаєшся додому, то й ненька рідна не розбере — її це син чи не її. Так на-браєшся в дорозі... мовної культури.

Наприклад, після подорожі автобусом ви можете написати „место отстоя автобусов”... Та так жирно, ніби найвидатніше в чарівному місті Умані саме оце „место”, а не, скажімо, славнозвісна Софіївка. Відстоюйтесь, автобуси, мов кисле молоко у печі... Во „стоянка автобусів” — ті слова автостанційному мудрагелеві невідомі...

А ось такий витвір чиїхось рук висів у гуртожитку робітників цегельні в м. Рівному:

„Стирка личного белья, холостяков з общежития. Можна стирать только убани по вивторкам и четвергам, що недили...”

Бачили ми ще й такі зразки безкультур'я:

„Зоотехнік тов. Бабич не привіз на ферму сіль-лизунець і цим обманув 500 голів худоби. (З листа...)”

„Громадянка Пальцева навмисне знищує деревонаса-

дження, безсердечно об'їдаючи їх козою..." (З протоколу засідання... суду).

„Вночі приїжджає якась автомашина і лаяла всіх на току...”

(З пояснівальної записки)

„Смерть громадян, не підтверджена довідкою лікаря, вважається недійсною...” (З об'язи).

„Комбайнер Василь Трохимов, замість косити пшеницю, погнався комбайном за зайцем. Але швидкість підвезла. Заєць вскочив у лісосмугу, а Василь з комбайном у ставок. Сушили його рибалки”.

(З пояснівальної записки бригадира)

ЛІПШЕ ПІЗНО, ЯК НІКОЛИ

У зв'язку з напливом матеріалів із України, з яких виразно видно негативне відношення національно-мислячої молоді до отих режимових висланців, що іздята каламутити українську еміграцію, В. Верига в „Новому Шляху” з 28 грудня м. р. устійно становище системи УНО (мельниківців) до „зестрічей” і „контактів”.

З статті В. Вериги „Наша настанова до України” тяжко зрозуміти, що, власне, хоче він сказати, бо стаття ця дуже плутана і мріяковинна. Однак, ось такі хоч би ствердження, що „українська спільнота була в основному проти культобміну, знаючи, що він призначений на ширення просоветської пропаганди в країнах Заходу”; що „Москва рішила висилати до Канади й Америки побільше чисто пропагандивих груп і офіційних представників під серпанком культобміну типу бригад Колосової, Коротича та ім подібних; що „вони намагалися відвідувати українські установи, організації тощо, викликуючи септимент до України і через цього нівелювати і компромітувати українську спільноту в її пропросоветській діяльності”, — всі ці ствердження повторюють те, що писала, — але куди виразніше — увесь час „бандерівська” преса і що заперечували у своїй пресі деякі мельниківські публіцисти.

Мабуть, не один із тих наївних „зестрічальників”, що цілувалися й обіймався з Колосовою, Коротичем та ім подібним, чухаються тепер у потилиці.

„Ліпше пізно, як ніколи”, можна сказати, прочитавши „становище організаційної системи УНО до проблем зестрічей”.

СЕКРЕТНА ЗБРОЯ КГБ

Крім звичайної пальної зброї та отрути, бомб із годинниковим механізмом, висиланих у поштових посилках, газових пістолів і іншої, ще не розкритої зброї, КГБ використовує всі осяги сучасної науки для нищення своїх противників.

Як повідомляє часопис „Нешенел Інквайрер” з 17 листопада ц. р., советський перекинчик Ніколай Клоков був, мабуть, єдиною в світі людиною, яка врятувалася після того, коли чекісти застосували супроти

неї новий метод убивства — радіоактивність: вони вкинули в горнятко кави, яку мав він випити в ресторані, кілька малесенських кусників радіоактивного урану.

Лікарі спершу припускали, що Н. Клоков захворів на гостру форму гастриту, але в клініці франкфуртського університету, в Німеччині, вже коли він помирає, знайшли дійсну причину недуги — і врятували його. Якби він помер, автопсія причини смерти Клока-ва не розкрила б, бо радіоактивні частки розчиняються в людському організмі, не лишаючи сліду.

У. Бавгмен, шеф Секретної Служби ЗСА за президентів Айзенгауера і Кеннеді, заявив кореспондентові „Інквайрера”:

„Ми мали інформації, що деяких політичних діячів за океаном зліквідували, закладаючи в їхні ручні годинники радіоактивну субстанцію. Ми передбачали уживання такого методу вбивства вже під кінець другої світової війни. Тепер кожну кімнату в Білому Домі постійно контролюється під оглядом радіоактивності з помічю апаратів Гайгера. Також відоколи ми довідалися про убивства за океаном деяких політичних діячів з помічю радіоактивних матеріалів, введених в їхні годинники, службовці Секретної Служби систематично перевіряють особливим способом годинники Президента”.

СПОГАДИ — ПІОЗИ — ФАНТАЗІЇ...

У зв'язку з 50-літтям Української Національної Революції зароїлися в нашій еміграційній пресі всякого роду спогади-мемуари. Пишуть усі, кому не ліньки. Щоб не називати поважніших персон, згадаємо одного здібного учня школи українознавства, який, кажуть, написав спогад про те, як він... не бачив Петлюри і Грушевського.

Пишуть про те, чому ми програли визвольні змагання. Пишуть про те, чому ми не виграли визвольні змагання.

Характеристичною ознакою для більшості спогадів з-перед 50 років є те, що їх автори з абсолютною точністю подають дати і місця тієї чи іншої навіть найдрібнішої події, прізвища дійових осіб, назви місцевостей, вулиці, числа домів, хоч людська пам'ять, як твердять учні психологі, не фіксує з достатньою точністю подій навіть з-перед семи-восьми років.

Геніяльна пам'ять у тих авторів, геніяльна фантазія чи може переписують вони те саме, що вже стонадцять разів писали й друкували. То чому не зазначати б ім у тих спогадах, що друковано вже їх там і там, тоді й тоді, стільки й стільки разів?

Невинний читач часом впадає в розpac, бо про ту саму подію різні автори пишуть зовсім різні речі. Часом несотовренні.

ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

„ВІСНИК”!

Ділмося сумною вісткою з друзями й знайомими, що наша незабутня і найдорожча дружина, матуся і бабуля

БЛ. П. ІРИНА СОФІЯ ЩЕРБІН З ІВАШКІВ

заснула в Бозі по короткій і важкій недузі, прийнявши Найсв. Тайни у п'второк 26 грудня 1967, залишаючи горем прибитих дітей, внуків, муїка, сестер і братів.

Похорон відбувся 29 грудня з церкви Непорочного Зачаття на цвинтарі Mt. Олівет в Детройті.

Нехай чужа земля буде Тобі легкою. На свою землю, про яку такі палкі мрії плекала, не довелося вернутись.

Кохаючі Тебе: Василь — муж, Нестор, Андрійко — сини, Христина, Марта Неганів — дочки, Христофор і Марко — внучки, Богдан — зять, Звенислава, Теодора — дочки, Юрчик і Наташка — внуки.

**

Головна Управа ООЧСУ складає ред. В. Щербіні, що є Головою Відділу ООЧСУ в Детройті, і всій його родині глибоке співчуття в їх горі.

ПОДЯКА

11 листопада мин. року відійшов у вічність несподівано і передчасно мій Муж Іван ПРЯТКА. Багато рідних, приятелів і друзів Покійного поспішили з духововою та навіть матеріальною підтримкою, і за це їм щиро дякую.

Дякую оо. Василіянам з Нью Йорку і о. Лужницькому з Франції за відправлені Служби Божі і Панахиди після смерті Мужа і під час похорону. Дякую Організаціям Українського Визвольного Фронту за їхню зорганізовану участь на Панахиді, зокрема голові 2-го Відділу ООЧСУ п. Миколі Твердовському, дир. Ю. Заблоцькому з Англії, мгр О. Ковалеві з Бельгії і п. В. Костикові. Дякую також ред. Б. Вітошинському за зворушливу посмертну згадку, вміщену в „Шляху Перемоги”. Дякую всім за висловлене усно чи на письмі співчуття.

Особливу подяку складаю хорові з церкви св. Юра, мгр О. Ковалеві і п-ву М. Левам за матеріальну підтримку і допомогу у влаштуванні похоронів. Щиро дякую також жінкам, які приготували трапезу, і п. Д. Залізнякові, що під час поминок перевів збірку на Визвольний Фонд.

Хай Всешишній Господь нагородить Вас усіх стократно.

Дружина Марія П'ятка
і дочка Стефанія

ВИШИВАНІ ВЕЧЕРНИЦІ

Відділу ОЖ ОЧСУ в Боффало

У просторих приміщеннях Українського Дому „Дніпро” в Боффало відбулися ввечері 28 жовтня ц. р. заходами Відділу ОЖ ОЧСУ Вишитані Вечерниці. Репрезентаційна зала, украсована квітами соняшників і при змінних світляніх ефектах, справляла гарне враження.

Вечерниці відкрила коротким словом пані М. Квасницька, повідомивши, що прибуток з вечерниць призначений на видання ювілейної книги про УПА.

У мистецькій програмі, якою керував дир. В. Шарван, виступали: квартет сумівок „Горлиці” під проводом панни Христини Була, при акомпаньаменті оркестру п. М. Телюка, танцювальна група СУМА в народніх строях під проводом п. Юрія Гудем'яка, оригінальна гуцульська оркестра під управою п. Михайла Мочерняка.

Як чергову точку програми, переведено відзначення кращих вишиваних стрій. Жюрі, під проводом пані Стефанії Мороз, признало першу нагороду — інкрустовану українську касету — за жіночий стрій, вишитий „низинкою”, пані Казанівській з Насгра Фолс. Перше відзначення за вишиваний стрій призначено пані Софії Головатій і друге відзначення — пані Анні Яцишин. Першу нагороду — бронзову статуетку Тараса Шевченка — за вишивану сорочку одержав п. Іван Дроздовський, перше відзначення — п. М. Кобильтський зі Сант Кетрін, Канада, і друге відзначення — п. Микола Бурак з Боффало.

Присутніх на вечерницах було коло 300 осіб, в тому числі значна група молоді.

Уміло ведена аранжером програма, добра оркестра п. М. Телюка і смачний буфет, що його приготовили пані власним коштом, витворили на вечерницах симпатичну, родинну атмосферу. Забава затягнулася до 3-ої години по півночі.

Паням з Відділу ОЖ ОЧСУ належить признання за добре зорганізовану імпрезу на корисну національну ціль.

Н. Н.

ЧИТАЧУ! ЗРОВІ ДАРУНОК ПРИЯТЕЛЕВІ: ПЕРЕДПЛАТИ ДЛЯ НЬОГО „ВІСНИК” — ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ.

ЗМІСТ „ВІСНИКА” ЗА 1967 РІК

Ч. ч.		Ч. ч.	
Світоглядово-політична тематика			
Д. Донцов — Дві поетки України про „модерних” контактівців		Іван Левадний — Незламний продовжувач Мазепинії слави	8
З. Карбович — Духова еліта України нездоланна	1	В. С-ко — В. Шахрай і його книжка	8
Д-р М. Кушнір — Підстави національної культури	1-3	Ігнат М. Білинський — Світовий Конгрес Вільних Українців — перспективи і висновки	9
З. Карбович — Християнство і націоналізм: Церква і Держава		Лев Шанковський — Большевики про УПА	9-10
М. Трихрест — І комунізм і московський імперіалізм	2	В. Золоторіг — Голоси по тім боці	10
Д-р М. Кушнір — Український націоналізм — джерело історіотворчої свідомості	3	Л. Полтава — Документи свідчать	10
Д. Донцов — Помста Немезіди	4-5	І. Левадний — Великий Гетьман	11
Ярослав Стецько — В обороні вічної правди Києва		М. Чировський — Іван Грізний	11
Д-р М. Кушнір — Сівач історіотворчих ідей	5	І. Дзюба — Шлях до братерства не в самозабутті, а в самопізнанні	11
М. Трихрест — „Співдружність” чи федерація та яка з чергі?	7-8	Ярослав Стецько — До сумління тих, що його ще мають	11
Л. Шанковський — Квантова механіка і большевицька Москва	7		
Степан Бандера — Національно-визвольна революція і російські протикомуністичні сили	8-9	Міжнародні огляди	
Д. Донцов — „Модерні” суеслови в новому кожуху		Богдан Коринт — Чи справді „жовта небезпека”?	1
Д-р М. Кушнір — Елементи психіки нації	10-11	С. Корнич — Стан Унії	2
За координацію громадської дії	11	Богдан Коринт — Американська тактика в партійної війні	2
Б. Романенчук — Про націоналізм і християнство		Богдан Коринт — Другий фронт	3
Світоглядово-виховні і історичні проблеми			
В. Л-ць — Великі дати	1	С. Корнич — Китайська чи московська небезпека	5
В. Архілог — Болотяні вогники	1-2	С. Корнич — На шляхах коекзистенції	5
М. Чировський — Про одно звернення і один комунікат		С. Корнич — Досвід ізраїльсько-арабської війни	7
Лев Шанковський — Козаки та козача проблема		С. Корнич — На тлі світових подій	8
Леонід Полтава — Як встановлювано комуністичну владу в Катеринославі		С. Корнич — Ялтинські помилки мстяться	9
В. Давиденко — Нарешті заговорили	2	П. Шандрук — Боротьба на Середньому Сході	10
І. Левадний — Світова велич Шевченка	2	С. Корнич — Війна і вибори в ЗСА	11
Літописець — Історія нас добре навчила			
І. Л. — Великий український композитор	3	В окупованій Україні	
І. Боднарук — Душа на сторожі	3	В. Архілог — Від Ілліча до Ілліча	3
П. Штепа — Новий 1917 рік надходить	3	А. А. — Громадянин, наділені високим довір'ям	3
Ігнат М. Білинський — 20 років боротьби за українську правду	3	„В обороні української культури і народу”	3
Вірмо в нашу перемогу!	4	Л. Ш. — В ССР на релігійному фронти	5
І. Винник — На переломі нового десятиріччя	4	Петро Кізко — Обсада України росіянами	5
В. Давиденко — Наші герої з нами	4	С. Куп'янський — Де наші репатрійовані люди?	6
Літописець — Брак сильної волі до перемоги	5	В. Трембіцький — Прапор без національних та державних прикмет	7
Вогдан Коринт — Історичні аналогії	5	В. С-ко — В обороні української мови	7
І. Левадний — Останній некоронований цар Росії	5	Петро Кізко — П'ятиденний робітний тиждень —	7
Живий дорожовказ	5	чорговий блеф	7
М. Заклинський — Чому Карл XII не пішов на Москву?	5	М. І. — Евакуація промисловості України	8
Василь Щербій — Хамелеони колишні і сучасні	6	П. Кізко — Советське „планування” і „піклування”	8
М. Чировський — Хворобливий лібералізм	6	П. К. — На суд би їх!	8
Д-р П. Мірчук — Заваги до „Слова” п. Штуля-Ждановича	6	Нестор Ріпецький — Москва жахається тіні своїх злочинів	10
Л. Полтава — Проти кого воюють?	7	П. Кізко — Облудні оборонці української мови	11
	7	Література, мистецтво, критика	
	7	I. Боднарук — Оптимізм Стефанікових творів	1
	7	Д-р Роман В. Кухар — На українських слідах в польській літературі	2-3

Ч. ч.		Ч. ч.
Оксана Керч — Гарний світ у творах Василя Гайдарівського		5
Ждан Ласовський — Мистецтво в проваллі	3	6
Оксана Керч — Про плянущу рабів	3	7
Софія Наумович — Дон Жуан — сьогоднішній бітник!	3	8
Софія Наумович — Два аспекти „розстріляного відродження”	5-7-8-9	
Іван Боднарук — Ольга Кобилянська (1863-1942)	6	9
Вол. Ласовський — „Кассандра” в поставі торонівського драматичного ансамблю „Заграва”	6	11
М. Чировський — Дещо про Енциклопедію Українознавства	8	11
I. Левадний — Автор „Книги биття українського народу”	9	11
O. Керч — ЕКСПО-67	9	11
П о е з і я	10	11
Леонід Полтава — Усесвітні горобці		
Василь Симоненко — **	1	
Алла Коссовська — Полтавчанка	1	
Марія Барандій — Колискова	2	
Мих. Мельниченко — Анна Регіна	2	
В альбом контактовцям	2	
Вол. Гаврилюк — Щасливе колосся	3	
Вол. Гаврилюк — Краса. Синайський тремт	3	
Павло Савчук — Сонет	4	
Микола Щербак — Земля	4	
Петро Кізко — Слово про прapor	4	
Вол. Гаврилюк — Ноктюрн	5	
I. Стасів — Братові	5	
I. Манило — Євгенові Євтушенкові	5	
** — Розмова з луною	6	
Лариса Мурович — З чужої ліри	6	
I. Манило — Повітска	7	
Ліна Костенко — Храм	7	
Алла Коссовська — Пісня про Героїв	8	
P. Володимир — Наша школа	8	
Марко Босслав — Молитва повстанця	9	
Леонід Полтава — Монолог поета із п'еси „Недосяжні”	9	
Микола Щербак — Полегкість	9	
Вол. Гаврилюк — Триптих	9	
I. Манило — Семпер Іdem	9	
Микола Щербак — Короткі вірші	9	
Марко Босслав — Вкраїна славою засвітить	9	
Лариса Мурович — Зашифровані вістки	10	
З таборових віршів	10	
O. Лупій — Батьківщина	11	
Р е ц е н з і ї		
D-р D. Куликовський — Українське закарпатське ганчарство		
Вол. Гаврилюк — Якщо це дебют — він рішуче вдалий	2	
Софія Наумович — „Пам'ятник нетривалий”	2	
O. С. — Історія УПА еспанською мовою	2	
I. Сухий — Свіже, переконливе і гарне	3	
Олександр Дорда — Щоб не ходили як сліпі	5	
Оксана Керч — Новий твір Галини Журби		5
Вол. Гаврилюк — Про вруна справжньої поезії		6
O. С. — I. Нагаєвський: Історія модерної України		7
Вол. Гаврилюк — Збірник химерної мудrosti		8
Нова праця проф. M. Чировського „Вступ до російської історії”		8
D-р O. Соколишин — У сторіччя конфедерації Канади		9
Вол. Гаврилюк — Юрій Липа — поезії		11
Вол. Гаврилюк — Алла Коссовська: „Гірський вовк”		11
„Хрестом і Мечем” д-ра D. Donцова		11
B. Щербай — Переконливий голос в акті обвинувачення		11
Alла Давиденко — Нестор Ріпецький: „РЗЗ”		11
D-р Ol. Соколишин — M. Яремко: „Галіція — Галичина”		11

П о е з і я

Леонід Полтава — Усесвітні горобці
 Василь Симоненко — **
 Алла Коссовська — Полтавчанка
 Марія Барандій — Колискова
 Мих. Мельниченко — Анна Регіна
 В альбом контактовцям
 Вол. Гаврилюк — Щасливе колосся
 Вол. Гаврилюк — Краса. Синайський тремт
 Павло Савчук — Сонет
 Микола Щербак — Земля
 Петро Кізко — Слово про прapor
 Вол. Гаврилюк — Ноктюрн
 I. Стасів — Братові
 I. Манило — Євгенові Євтушенкові
 ** — Розмова з луною
 Лариса Мурович — З чужої ліри
 I. Манило — Повітска
 Ліна Костенко — Храм
 Алла Коссовська — Пісня про Героїв
 P. Володимир — Наша школа
 Марко Босслав — Молитва повстанця
 Леонід Полтава — Монолог поета із п'еси „Недосяжні”
 Микола Щербак — Полегкість
 Вол. Гаврилюк — Триптих
 I. Манило — Семпер Іdem
 Микола Щербак — Короткі вірші
 Марко Босслав — Вкраїна славою засвітить
 Лариса Мурович — Зашифровані вістки
 З таборових віршів
 O. Лупій — Батьківщина

Р е ц е н з і ї

D-р D. Куликовський — Українське закарпатське ганчарство
 Вол. Гаврилюк — Якщо це дебют — він рішуче вдалий
 Софія Наумович — „Пам'ятник нетривалий”
 O. С. — Історія УПА еспанською мовою
 I. Сухий — Свіже, переконливе і гарне
 Олександр Дорда — Щоб не ходили як сліпі

Оповідання, фейлетони, нариси, спогади

1		
1	V. Ласовський — Незабутні дні	2
1	В. Коропуш — Там же жах, як зміnilося!	3
2	Іван Боднарук — Дух нескореної України	4
2	Іван Боднарук — Незламний борець визвольної революції	5
3	C. H. — Кльовни з шаблями маршалів	5
4	I. Левадний — Біля свіжої могили	6
4	Микола Сумний — Закон акції і реакції	6
4	B. K. — Паціфікація села Стара Ропа в 1919 році	6
5	B. Axillog — Ну й кумпанія!	9
5	O. Данський — Сімнадцять	9
5	Нестор Ріпецький — Кожний українець мусить замислитись	9
6		

Х р о н і к а

7		
8	Конференція членів Товариства кол. Вояків УПА	1
8	Америки і Канада	1
9	Семінар ПАВНА в Нью Йорку	1
	Дискусійний вечір ТУСМ	1
9	Тримісячник української книжки в СУМ	2
9	Колядою звеселяли на далекій чужині	2
9	В обороні християнської цивілізації	3
9	Доповідь д-ра M. Чировського в Джерзі Сіті	3
10	Відділ ОЖ ОЧСУ в Боффало, Н. Й.	3
10	Нова жіноча станиця	3
11	З життя Відділу ООЧСУ в Гемстедті, Н. Й.	3
11	Відділ ООЧСУ в Сан Франциско	3
11	K. L. — Мусимо бути сильними в боротьбі з сильним ворогом	4
	Капітула Золотого Хреста Заслуги УПА	5
	Громадські збори в Чікаго	5
2	Відділ ООЧСУ у Вілліамстауні	5
	Делегатура ООЧСУ в Кліфтон Гайті, Па.	5
2	Уляна Целевич в Сиракюзах	6
2	„Похідні групи 1941-42” — інтерв'ю з головою ГУ	
2	OЖ ОЧСУ Уляною Целевич	6
3	M. Ласовська — Наши делегатки у Вашингтоні	6
5	Новий Відділ ОЖ ОЧСУ в Детройті	6

Ч. ч.		Ч. ч.	
Почесний Комітет для відзначення 25-річчя по-		Zvernenija Prowodu ZCh OUN v 50-tu rіchnicjo	
стania UPA	7	pochatku Ukrainskoj Bizzvolnoj Revoljuci	4
У Вашингтоні відзначено 25-річчя створення УПА	7	Zvernenija Krajovogo Komitetu v ZSA dla vіd-	
XVIII Здвиг українців Канади і ЗДА	7	znanenja 25-rіchya stvorenija UPA v spravі	
Архів Визвольної Боротьби формаций УВО-ОУН-УПА	7	zbirki na vidavnychiy fond	
Европейська Рада Свободи	7	Pid osud ukrajin'skogo gromadjanstva	
Успішна демонстрація проти Косигіна	7	Konkurs Krajovogo Komitetu dla vіdznanenija	
Український День в Піттсбурзі	7	25-rіchya postanija UPA na obrazotvorchi mи-	
Свято Героїв у Міннеаполісі	7	stecky tvoiri	
25-річчя УПА в Конгресі ЗСА	8	Istorichni fakti govorjat — vіdpovid' na komu-	
На шляху до Світового Конгресу Вільних Українців	8	nikat GK Sojuzu Veteraniv Ukrainskogo Re-	
Світовий Конгрес Української Вільної Науки	8	zistansu	
Церква в катакомбах	8	Konkurs Krajovogo Komitetu dla vіdznanenija	
XI Конгрес ТУСМ	8	25-rіchya postanija UPA na literaturni tvoiri	
В Елленвіллі відбувся маніфестаційний здвиг СУМА	8	Zaklik do ukrajin'skogo gromadjanstva v Americi	
Детройт готується до відзначення великих дат	8	Zvernenija Prowodu ZCh OUN z nagodi 25-rіchya	
Протест КУК проти промови прем'єра Квебеку	8	postanija UPA	
Московська „Правда“ про Ярослава Стецька	9	Provod ZCh OUN — Stavovishe do bol'shevits-	
20-lettja Viddilu OOCU v Nyarku	9	kih svjatkuwanij 50-rіchya Zhovtnevoj kontro-	
Ярослав Стецько на Формозі	9	revoljucii	
З хроніки святкувань 25-річчя постання УПА	9-10	Konceptsiya ABH jak politichna baza dla Svіtovoї	
Вшанували пам'ять Провідника	10	Antikomunisticznoj Ligi	
Шкетували будинок советської делегації в ОН	10	Z rezolyuji Svіtovoju Kongresu Vil'nykh Ukrainskiv	
У Нью Йорку урочисто відзначили 25-tu rіchnicjo	10	Zvernenija ukrajin'skikh duhovnih providnikiv na	
УПА	10	SKBU	
У Вашингтоні проведено демонстрацію в 50-річчя	10	P r i z n e	
бульєвицької контрреволюції	10		
Антикомуністичне віче в Нью Йорку	10		
Світовий Конгрес Вільних Українців	11		
Зустрічі з делегатами організацій Українського	11		
Визвольного Фронту	11	Ю. Кульчицький — „UKKA i Komitet Gromads'koj	
Демонстрації перед будинками ОН і советської місії	11	Ednosti“	5
Антибульєвицька демонстрація в Оттаві, Канада	11	Podil' veliki i malenyki	5-6-9
Комуникати, заклики, резолюції	11	B. Nikolenko — Formal'nyi donos	5
Повідомлення Крайового Комітету в ЗСА для	11	Sposterigach — UNRada v permanentnij kryz	6
відзначення 25-річчя створення УПА	1	List do Redakcii R. Mlinovets'kogo u sprawi stat'ti	
Маніфест про скликання Світового Конгресу	2	L. Shankovskogo „Kozaki ta kozacha problema“	6
Вільних Українців	2	B. S-ko — Stal'novova dochka v Americi	6
Декларація українських самостійницьких полі-	2	N. H. — Vshanyimo Velikogo Getymana!	6
тических організацій у справі співпраці в си-	2	Oleksander Dorda — Dajte dorogu!	7
стемі UKKA	2	List do Redakcii L. Shankovskogo u sprawi vys-	
Заклик Головної Управи ООЧСУ до членів і сим-	2	nennija R. Mlinovets'kogo do stat'ti „Kozaki i ko-	
патиків ОУФВ в справі збирki na Ukrains-	2	zacha problema“	7
kyj Nарodnyj Fond pri UKKA	2	B. Zolotorig — „Garjache, garjache lito...“	8
Резолюції, ствердження і постанови XIV Z'izdu	2	Nova forma kultybtommu	8
OOCHSU, що відбувся в Нью Йорку 11-12 бе-	4	Podvijna moral'	8
резня 1967 р.	4	P. Grigorčak — Zanepad gromads'koj etiki	10

С К Л А Д А Й Т Е Н А П Р Е С - Ф О Н Д ВІСНИКА!